گیپ ٹران

لهہ پولهہ

عبدالخالق خالد

Balochi Academy Quetta
ACC NO. 564
LIBRARY

گپ تران

گالھ بولھ

عبدلخالق خالد

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

© بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

ھن کتاب جا سپ حق ۽ واسطا محفوظ آھن

کتاب جو نالو/ کتاب ءِ نام: گالھہ بولھہ / گپ تران

لیکک / نوشتہ کار: عبدالخالق خالد

کمپوزنگ آفتاب حسین بزنجو

تعداد / لیکھ: 500

مُلھہ / بہا: 300 کلدار

سال 2010

چھاپیندڑ / شنگکار: بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

چھاپیندڑ / چاپ جاہ: ہائی ٹیک پرنٹرز

ISBN: 969 - 8557 - 65 - 2

اِنتسابُ

آءٌ هي ءُ ننڍڙو ادبي پورهيو پنهنجي مرحوم والد محترم صالح محمد عرف سُولي بِزنجو جي نالي منسوب ڪريان ٿو جنهن هميشه مونکي سچائي ،ايمانداري، چڱائي ۽ پائيي ۽ جو درسُ ڏنو.

من وتی اے کسانیں لبزانکی جہدءَ وتی پس حدا مرزی ولجہ صالح محمد (سولگ) ءِ نام ءَ کناں کہ آئی منا دام راستی، ایمانداری، گہتری ءُ دست براسی ءِ درس داتگ۔

عبدالخالق خالد

ڪراچي.

فهرست

سبق		صفحو
1	صورتخطي	25
2	اعرابَ	26
3	ء ، ۂ ، ءُ جو استعمال	27
4	لفظن جي جوڙ جڪ	28
5	ٿهه آکري	30
6	ٿهه آکري	31
7	ڇڻ آکرن مان ٺهندڙ لفظ	33
8	ڇڻ آکرن مان ٺهندڙ لفظ	34
9	اوشت (ٓ) سان شروع ٿيندڙ لفظ	35
10	ضمير	36
11	ضمير خالص	37
12	حالتِ فاٺلي،حالتِ مفعولي،حالتِ اضافتءِ حالتِ جري	38
13	اشاري لاءِ	40
14	ڪجهه سواليه لفظ	42
15	مختلف طرفن ڏانهن اشاره	43

16	مددي لفظ	44
17	ڪجهه سادا سواليه ۽ جوابيه جملا	46
18	فعل	47
19	گرامر	50
20	لفظ ، معنيٰ ۽ جملا	56
21	روزاني استعمال ٿيندڙ ڪجهه ضروري لفظ	58
22	ڳڻپ	61
23	عددي ترتيب	63
24	حصا	64
25	وقت	65
26	پهر	66
27	ڏينهن ۽ مهينن جا نالا	67
28	طرف ۽ مُندون	68
29	مائٽيءَ جا نالا	69
30	رنگن جا نالا	71
31	ڀاڄيون	72
32	انساني عضوا	73

33	سپون جا نالا	75
34	نباتات	76
35	جانورن ۽ چوپاين جا نالا	77
36	ساھوارن جا خاص عضوا	79
37	پکين جا نالا	80
38	پاڻيءَ جا جانور	81
39	مصالحا	82
40	لباس ۽ زيور	83
41	مک ۽ ماکوڙن جا نالا	84
42	ريڙھون پائيندڙ جانورن جا نالا	85
43	بيماريون	85
44	پنجن آڱرين جا نالا	87
45	ڳالھ ٻولھ	88
46	ماني ۽ ٻوڙ	89
47	کير	90
48	شاگرد	92
49	اوير ۽ اولھ	93

50	وقت جي باري ۾	95
52	نماز ۽ زڪوات جي باري ۾	96
53	ڳالهه ٻولهه	99
54	اسڪول جي باري ۾	101
55	ڈاڪخاني جي باري ۾	103
56	ڪتاب گهر	105
57	ڪپڙي جو دڪان	107
58	مهمان	108
59	ڀاڄين جو دڪان	110
60	پڙهڻ جي باري ۾	112
61	پاسپورٽ آفيس	114
62	جاءِ جي مالڪ کي جاءِ جي مرمت لاءِ خط	116
63	هيڊ ماستر کي هڪ ڏينهن جي موڪل لاءِ درخواست	118
64	دوست جي خط جو جواب	120
65	پهاڪا	122
66	بلوچي ٻولي ۽ جا مختلف لفظ	141
	اصطلاح	151

مهاڳ

بلوچي ٻوليءَ ۽ اَدب سان منهنجي وابستگي گُذريل ٢٦ سالن کان آهي ۽ اوڻيهين صديءَ کان وٺي اَڄ ڏينهن تائين بلوچي « ڳالهه ٻولهه » جا سوين ڪتاب منهنجي نظر مان گُذريا آهن ۽ انهن مان هرهِڪ ڪتاب پنهنجي خَطِ سواد ۽ علمي اعتبار کان پنهنجي پنهنجي جاءِ تي اهميت رکي ٿو ۽ انهن سڀني ڪتابن مان هر هڪ ليکڪ جي بلوچي ٻوليءَ سان دلچسپي ۽ چاهه ظاهر ٿئي ٿو. ڇاڪاڻ ته اهو هڪ وڏي محنت ۽ جفا ڪشي جو نتيجو آهي. عبدالخالق خالد نه صرف بلوچي ٻوليءَ جو ڄاڻو ۽ تجربيڪار ليکڪ آهي پر سنڌي ٻوليءَ جو هڪ استاد به آهي سائين جو لکيل ڪتاب بلوچي ۽ سنڌي "گپ تران" (ڳالهه ٻول) هڪ اهڙي ڪوشش آهي جنهن ۾ اسان کي «گپ تران» (ڳالهه ٻول) جون سڀئي ضرورتون نه صرف ڏسڻ ۾ اچن ٿيون بلڪه هن جي ترتيب ۾ به ماهرانه ۽ سائنسي درجه بندي نظر اچي ٿي . جيئن ته بلوچي ٻولي صورتخطي جي لحاظ کان اڃا تائين ڪنهن مڃيل ٻوليءَ جي صورتخطي جي جاءِ تائين نه پهتي آهي، پر تنهن هوندي به هن ڪتاب مان اها ڳالهه پڌري ٿئي ٿي ته سائين عبدالخالق به پنهنجي شعوري ڪوشش جي ڪري

بلوچي ٻوليءَ جي سورتخطيءَ کي ڪنهن حد تائين مڪمل سورتخطيءَ جي صورت ۾ سامهون آڻڻ جي ڪوشش ڪئي آهي هن ڳالهه مان اها ثابتي ملي ٿي ته سائين جو بلوچي ٻوليءَ سان پيار ۽ حُبَ آهي.

بلوچي ۽ سنڌي ٻوليءَ جي لسانيات جو اڀياس، سنڌي ۽ بلوچيءَ ۾ ترجمي جي ڪم جي شروعات گذريل ڪجهه ڏهاڪن کان جاري آهي هن ۾ مير گل خان نصير ۽ شاه عبداللطيف ڀٽائيءَ جي ترجمن کي وڏي اهميت حاصل آهي. هن کان علاوه واجهه مٺا خان مري، غوث بخش صابر، ملڪ محمد رمضان ۽ استاد گل محمد مليري سان گڏ پيا به ڪيتراڻي بلوچ ليکڪ آهن جن هن ميدان ۾ ڏکيا ۽ سنجيده ڪم ڪيا آهن ۽ بلوچي شاعريءَ تي به سنڌي ٻوليءَ جو سڌو سنئون اثر نظر اچي ٿو، هن شعبي ۾ به پوري طرح لکڻ جي ضرورت آهي. پر سنڌي ۽ بلوچي زبان ۾ هڪ ڳالهه ٻولهه واري ڪتاب جي لکڻ جي (منهنجي خيال ۾) هي پهرئين ڪوشش آهي نه صرف پهرئين ڪوشش آهي بلڪه وڏي ڪامياب ڪوشش آهي. چاڪاڻ ته هن ڪتاب ۾ هڪ ٻوليءَ جي بنيادي شين کي سکڻ لاءِ سيني ضرورتن کي محسوس ڪندي شامل ڪيو ويو آهي. هن ڪتاب جي پڙهڻ سان نه صرف هڪ سنڌي ٻولي ڳالهائيندڙ، بلوچي ٻوليءَ کي سکندو پر هڪ بلوچي ڳالهائيندڙ به سنڌي ٻوليءَ کي سکي سگهندو. هن ڪتاب جي وڏي

خوبي اِها آهي ته هن ۾ بيشمار لغت (lexicon) استعمال ڪئي وئي آهي.
جنهن سان واجهه عبدالخالق جو سنڌي ٻوليءَ تي دسترس نظر اچي ٿو. هن ڪتاب جي آخري سبق ۾ سائين جن بلوچي اِصطِلاحَ سيکارڻ جي سُٺي ڪوشش ڪئي آهي پر جي هي سبق وڌيڪ ڏکيو هجي ها ته پڙهندڙ جي علمي ڄاڻ ۾ وڌي ها پر ائين ڪرڻ سان شايد ڪتاب جو سائز وڌي وڃي ها ، چاڪاڻ ته هي ڪتاب عام ڳالهه ٻولهه جي ڪتابن کان ڪجهه وڌيڪ ذخيرو رکي ٿو. آخر ۾ مان عبدالخالق خالدؔ کي لک مبارڪون ڏيان ٿو ۽ اميد رکان ٿو ته هو سنڌي ۽ بلوچي ٻوليءَ جي تعلق ۽ ماڻهن ۽ جي هن ڪم کي اڃا به اڳتي وڌائي چاڪاڻ ته هي شعبو بلڪل خالي آهي خاص طور تي حضرت شاه عبداللطيف ڀٽائي ۽ بلوچي ٻوليءَ ادب جي تعلق جي حوالي سان اڃا تمام گهڻو ۽ سنجيده ڪم ڪرڻ گهرجي ۽ مان اميد ٿو رکان ته هن ڪم کي عبدالخالق خالدؔ ڪري سگهي ٿو چاڪاڻ ته هن وٽ ڄاڻ ، نيڪ نيتي ۽ وقت به آهي، ۽ وري جذبو ۽ شوق به. الله سائين هُن کي وڌيڪ تندرستي ۽ سلامتي عطا فرمائي ،جو ته بلوچي ٻولي اڄ نادان دوستن جي هٿن ۾ عاجز ۽ لاچار آهي ، عبدالخالق خالدؔ جهڙي نيڪ دِل ليکڪ جي ڪوششن جو منتظر آهي،سان هڪ ڀيرو ٻيهر اهڙي بيمثال ڪم جي مڪمل ڪرڻ تي واجهه عبدالخالق خالدؔ کي

پنهنجي دل جي اٿاهہ گهراين سان مبارڪ باد چوان ٿو.

بلوچي زندگ ءُ آباد بات

بلوچستان سبز ءُ شاداب بات

پروفيسر صبا دشتياري

ڪراچي.

آچر ۲۸ جنوري۲۰۰۸ع

پیشگال

بلوچی زبانءُ لبز انکءَ گوں من نوشتگیں بیست ءُشش سالاں گوناں ءتوزدھمی قرنءَ بگر دانکہ روچ مروچی سداں بلوچی ''گپ ءتران'' ءِ کتاب چہ منی نظرءَ نوستگ انت ءُ چراایاں ھر کتابے وتی سیاھگ ءُزانتکاری ءِ حسابءَ وتی مٹ وَت انت ءُ چرے کتاباں ھر نبشتہ کے گوں بلوچی زبانءَ عنب ءُ حدوناکی ظاھر بیت کہ گوں سکیں محنت ءُ ھیدریچی ءِ بدءَ آسرا ئنت۔ واجہ عبدالخالق خالدکہ نہ ایوکا بلوچی زبانءِ یک گتہ ءُ تجربہ کاریں نبشتوک انت بلکیں سندھی زبانءِ ھم یک استادیں زانتکاریں۔ واجہءِ نبشتہ کتگیں بلوچی سندھی ''گپ ءتران'' ءِ کتاب یک ھُنچیں کوشستے کہ آئیءِ نتءَ ماراگپ ترانی کتابءِ درھیں لوٹ ءُ گزرنہ ایوکا رگندگ ءَ کائنت بلکیں ایشیءِ ردءُبندی ھم سائنسی رھبندیءُ تعلیمی شیواریءَ پیش داریت۔ گزکہ بلوچی زبانءِ سیاھگ ءُ نبشتہ رھبند وتی سرجمیں دروشمءَ سرنہ بوتگ بلے اے کتابءَ چہ ھمے پدر بیت کہ واجہ عبدالخالق ءَ پہ گیگ ءُگوربلوچی زبانءِ سیاھگ ءَ یک سرجمیں دروشمیں بکشایگ ءِ شعوریءُ سنجی کوشت کرتگ ءُ ایشیءَ چہ واجہءِ گوں بلوچی زبانءَ دِلدوستی ءِ شون رس ایت۔

چوناھا بلوچی ءُ سندھی ءِ لسانیات مطالعہ ءُ چہ سندھی ءَ بلوچی ترجمہ ءِ کارءَ دیر انت

کہ بگنج بوتگ کہ ایشی ءِ تہ ءَ میر گل خان نصیرءِ شاہ عبدلطیف ءِ ترجمہ یک بلاھیں گشادکاری اِنت ءُ ایشی ءِ ھمراھی ءَ واجہ مٹھا خان مری ، غوث بخش صابر ، ملک محمد رمضان ءُ اُستاد گل محمد گل ملیری ءِ ھمراھی ءَ دگہ بازیں بلوچ قلمکاراں سک گران ءُ سنجیدگیں کارگرتگ ءُ بلوچی شاعری ءِ سرا سندھی زبان ءِ ہم سک تچکیں اثر مارا گندگ ءَ کاینت کہ ایشی ءِ سرا نبیسگ پکار اِنت بلے سندھی ءُ بلوچی زبان ءَ یک گپ ءُ گرانی کتاب بے نبیسگ ءِ (منی حیالی) اے اولی کوشش اِنت نہ ایوکا کوشش اِنت بلکیں یکیں کامیابیں کوشش اِنت پرچا کہ ایشی ءِ تہ ءَ یک زبانے ءِ بنیادی چیزاں ھیل کنگ ءِ درھیں ضرورت مارگ ءُ چارگ ءَ ھوار کنگ بوتگ اَنت۔ چرے کتاب ءَ نہ ایوکا یک سندھی زبان زانو کے بلوچی دربُرت کنت بلکیں یک بلوچی زبان ءِ زانو کے سندھی زبان ءَ ہم دربرت کنت ۔ اے کتاب ءِ مستریں ءُ بے مٹیں جوانی ایش اِنت کہ ایشی ءِ تہ ءَ بے حساب ءَ لغت (lexicon) کارمرز کنگ بوتگ کہ چہ ایشی ءَ واجہ عبدالخالق ءِ سندھی ءُ بلوچی زبان ءِ سرءَ دزرسی ءِ شون رس اِیت اے کتاب ءِ گڈی درءَ واجہ ءَ بلوچی گالبندانی شونداری ءِ زبریں کوشش کرتگ اے دراگاں دراجتر بوتیں گڑا وانوک ءِ زانت ءَ ڈانگ گیش بوتگ اَت بلے اے ہیم کنگ ءَ بلکیں کتاب سک زندءُ مزن بوتگ اَت چو ناھا عام زبان ھیلکاری کتابانی مقابلہ ءَ اے کتاب زندءُ مخیم اِنت۔ گڈسرءَ من واجہ عبدلخالق خالد ءَ مبارک بات گشاں ءُ امید کشیں کہ آ سندھی ءُ بلوچی ءِ زبان ءِ سیادی ءُ تعلق ءِ پجار کنگ ءِ

اے کارءَ انگت دیمابہ بارت پرچا کہ اے پڑ پہک ءَ ھورک اِنت حاص کن شاہ عبدلطیف بھٹائی ءِ بلوچی زبان ءَ ٹمبز انک ءِ سیادی ءِ حوالہ ءَ دیگا بازسنجید گیں کارکنگ لوٹ اِیت ءُ من جزماں کہ اے کارءَ ایوکا عبدالخالق خالدءَ گُت کنت کہ آئی ءِ کرءَ زانت ھم اَست ءُ دلبستگی ھم ءُ وھد ھم اَست جذبہ ءُ شوق ہم۔ حدا آئی ءَ گیشتر جاندراھی ءُ ڈڈی بہ دنت کہ مروچی بلوچی زبان کہ نادانیں دوستانی دست ءَ بزگ ءُ بے وار اِنت عبدالخالق خالدءِ پیمیں دلپاکیں قلمکارے ءِ جہدانی وداریگ اِنت۔ من یک برے پدا چُشیں بے مٹ ءُ درورین کارےءِ سرجم کنگ ءَ واجہ عبدالخالق خالدءَ چہ دل ءِ جہلانکی ءَ مبارک بات گشاں۔

بلوچی زبان زندگ ءُ آباد بات

بلوچستان سبز ءُ شاداب بات

پروفیسر صبا دشتیاری

کراچی۔

یکشبے ۲۷ جنوری ۲۰۰۸

ٻه اکر

بلوچي ٻولي تاريخ ۽ هئيت جي لحاظ کان تمام قديم ٻولي آهي، هي ٻولي قديم زماني کان ڳالهائي وڃي ٿي پر سندس صورتخطي نه هئڻ ڪري بلوچي ٻوليءَ جي صورتخطيءَ ۾ لکيل تمام گهٽ ڪتاب ملن ٿا.بلوچي ٻوليءَ جي ادبن، ليکڪن،محققن،عالمن ۽ ٻوليءَ جي ماهرن جي تمام گهڻي ڪوشش بعد هڪ صورتخطي جوڙي ويئي.انهيءَ صورتخطي جي جڙي راس ٿيڻ بعد ڪجهه ڪتاب ان ٻوليءَ ۾ لکجڻ ۾ آيا پر پوءِ به بلوچي ٻوليءَ جو ادبي خزانو ٻين مجيل ٻولين جي مقابلي ۾ خالي آهي.

جناب عبدالخالق خالد (جيڪو پاڻ سنڌي جو هڪ سٺو استاد پڻ آهي) ڪتاب «گپ تران» (بلوچي سنڌي ڳالهه ٻولهه) جيڪا ٻن ٻولين تي هڪ ٿي وقت ۾ ترتيب ڏيئي لکيو آهي. بلوچي ٻوليءَ جي لفظن کي نهايت سهڻي انداز ،سولي ۽ عام فهم سنڌي ٻوليءَ ۾ معنيٰ ۽ مطلب سمجهايو آهي. آءٌ سمجهان ٿو ته هي ليکڪ جي هڪ وڏي ڪوشش آهي.لکڻ جي انداز ۽ سمجهائڻ جي طريقي مان اها خبر پوي ٿي ته ٻنهي ٻولين تي مڪمل دسترس حاصل اٿس.ان کان سواءِ بلوچي ٻوليءَ جا لفظ ، اصطلاح، جملا ، گرامر ۽ پهاڪن کي سنڌي ٻوليءَ سان ڀيٽ ڪري هڪ نهايت صحيح انداز ۾ معنيٰ ۽ سمجهائي ڏني آهي.

ليڪ ڪي جَس هجي ته هن بلوچي ٻوليءَ جي انهن مڙني صنفن کي شامل ڪيو آهي جن جي پڙهڻ سان ٻنهيءَ ٻوليءَ (بلوچي ۽ سنڌي) جا ڳالهائيندڙ ان کي پڙهي ۽ سمجهي سگهندا.

آخر ۾ آءٌ ائين چوندس ته سندس اهو جذبو ۽ محنت ماناٿو ۽ تعريف جي لائق آهي. اميد اٿم ته ليڪ جي اِها محنت ۽ ڪوشش بلوچي ٻوليءَ جي ادب ۾ واڌاري جو سبب بڻجندو.

پروفيسر عبدالستار بلوچ

سربراهه سنڌي شعبو

گورنمنٽ ڊگري ڪاليج مراد ميمڻ

ملير ڪراچي.

٧ مئي ٢٠٠٨ع

اپياس

بلوچي ٻوليءَ تي گذريل ڪجهه صدين کان ڪم ڪيو ويو آهي.

اُڻويهين صديءَ ۾ انگريزن هِن ڌرتيءَ تي حڪمراني ڪئي،انهيءَ وچ ۾ ڪيترن ئي انگريز ليکڪن بلوچي ٻوليءَ تي ڪم ڪيو آهي، جنهن جو مثال ميجر اي موڪلر آهي ، جنهن بلوچي «گرامر» ترتيب ڏنو .هُن هِن ڪتاب ۾ مڪمل بحث ڪيو آهي.انهيءَ کان سواءِ پيا به ڪيترائي ڪتاب ترتيب ڏنا ويا. جيئن مسٽر لانگ ورٿ ڊيمز ڪتاب «پاپولر پوئيٽري آف بلوچيز» ترتيب ڏنو .اهڙي طرح پين به ڪيترن ئي محقق ڪم ڪيو ،پر انهن سيني ڪوشش ڪانپوءِ به بلوچي ٻوليءَ جي جهولي خالي آهي. بلوچي ٻوليءَ جو نئون دوُر اٽڪل ٦٠ سالن تي مشتمل آهي،انهيءَ دوُر ۾ بلوچي ٻوليءَ تي گهڻو ڪم ڪيو ويو آهي، خاص طورتي بلوچي ٻوليءَ جي صورتخطيءَ تي گهڻو بحث ڪيو ويو آهي. انهيءَ باري ۾ ڪيترا ئي مضمون لکيا ويا، اهو دوُر بلوچي ٻوليءَ لاءِ هڪ تعميري دوُر هو، پر اڃا تائين انهيءَ جو خاطر خواهه نتيجو نه نڪتو.

١٩٦٠ع ۾ سائين سيّد ظهورشاه هاشميءَ ڪتاب «بلوچي بُنگيجي» ترتيب ڏنو جنهن ۾ سائينجن بلوچي ٻوليءَ جي الف ب کي ٢٥ اکرن تي

ترتيب ڏنو، جيئن :

ا ، ب ، پ ، ت ، ٽ ، ج ، چ ، د، ڈ ، ر ، ڑ ، ز ، ژ ، س ، ش ، ک ، گ ، ل ، م ، ن ، و ، ه ، ء ، ی ، ے. انهي ۽ کان علاوه عربي صورتخطي ث ، ح ، خ ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، غ ، ف ، ق. جي متعلق چيو اٿس ته اهي اکر صرف نالن جي لاءِ استعمال ڪيا وڃن .جنهن تي سائينجن جي اڪثر مُريدن عمل ڪيو، پر ڪجهه مريدن اِنهن اکرن کي نالن جي لاءِ استعمال نه ڪيو.انهي ۽ دور ۾ بلوچي بوليءَ تي گهٽو ڪم ڪيو ويو هو ۽ ٿي رهيو به آهي. ١٩٨١ع ۾ سائين خير محمد ندوي ۽ ڪتاب «بلوچي معلم» ترتيب ڏنو، جنهن ۾ سائينجن بلوچي صورتخطي ۽ لاءِ ٣٨ اکرن جو ذڪر ڪيو آهي. سائين عبدالقيوم بلوچ پنهنجي ڪتاب «بلوچي بُوميا» ۾ بلوچي بوليءَ جي ٣١ اکرن جو ذڪر ڪيو آهي.انهي ۽ کانسواءِ پڻ به ڪيترن ئي ليکڪن بلوچي صورتخطي ۽ تي پڻ ڪم ڪيو آهي،هتي سڀني جو ذڪر ڪرڻ ضروري نه آهي.سائين عبدالخالق خالدؔ جي لکڻ جي انداز کي ڏسندي ائين محسوس ٿو ٿئي ته سائينجن سائين ظهور شاه هاشمي ۽ جي پوئواري ڪري رهيا آهن، پر اُهي صورتخطي ۽ جي حوالي سان سائين ظهور شاه هاشمي ۽ جي ٢٥ اکرن سان اتفاق نٿا ڪن. اُهي اکر جيڪي ظهور شاه هاشمي ۽ نالن لاءِ استعمال ڪرڻ لاءِ چيو آهي، عبدالخالق خالدؔ انهن اکرن کي سنئون سڌو صورتخطي ۽ ۾ شامل

ڪيو آهي، جيئن سائين خير محمد ندوي ۽ ڪيو آهي. جيستائين ڪِ بلوچي ٻوليءَ جي صورتخطي ۽ لفظن لکڻ جو طريقو مجايل نه آهي مان سمجهان ٿو ته اِها هڪ سُٺي ڪوشش آهي.

بلوچي ۽ سنڌي زبان جي سکڻ لاءِ هن کان اڳ اهڙا ڪتاب نه لکيا ويا آهن. مان سمجهان ٿو ته انهيءَ باري ۾ اهو پهريون ڪتاب آهي. عبدالخالق خالدؔ جنهن محنت ۽ جذبي سان اِهو ڪتاب ترتيب ڏنو آهي، اُنهيءَ لاءِ سونکي پيو وڏيڪ ڪجهه لکڻ جي ضرورت نه آهي. سندن ڪيل محنت پاڻ چوي ٿي ته هُن وڏي جفا ڪشيءَ سان اِهو ڪتاب ترتيب ڏنو آهي.

مان ذاتي حوالي سان سائينجن جي جدوجهد ۽ محنت جو دل جي گهِراين سان قدر ڪريان ٿو ۽ ڏٺي سگوري ڪان دعا گو آهيان ته سائينجن کي هميشه صحت بخشي، جيئن اُهي لکڻ پڙهڻ جي ميدان ۾ پنهنجي منزل تي ڪاميابي سان پهچي سگهن. آمين!

دعا گو

اسلم رحيم دشتياري

اولڊ ٽائو وليج گذاپ ٽائون،

ملير ڪراچي

اربع ٢٧ مئي ٢٠٠٨ع

منهنجي نظر ۾

محترم واجه عبدالخالق خالدؔ بهترين استاد هجڻ سان گڏوگڏ هڪ چاڱو ليکڪ به نظر اچن ٿا جو ته سائين ء جن جي ڪتاب «گپ تران» (ڳالهه ٻولهه) بلوچي سنڌي لکڻ جي ڪوشش قابل تعريف آهي. منهنجو سائين جن کي مشورو آهي ته سائين ء جن پنهنجو سنڌي ٻولي ء ۾ مطالعو وڌائين جيئن سائين ء جن کي سنڌي زبان ۾ ڪنهن به قسم جي ڪتاب لکڻ ۾ ڪا به تڪليف پيش نه اچي. سائين ءجن بنا ڪنهن علائقائي تعصب ۽ فرق جي ڪِن دوستن سان ملاقاتون ڪَن ۽ انهن کان سنڌي ٻولي ء جي بابت مڪمل ڄاڻ حاصل ڪن.

سائين ء جن پنهنجو ڪتاب «گپ تران» (ڳالهه ٻولهه) جيڪڏهن ڪنهن چاڱو علمي دوستن جي نظرن مان گذارين ته اڃا وڌيڪ بهتر ٿيندو.

آءٌ سائين ء جن جو نهايت ئي ٿورائتو آهيان جو سائين ء جن مون جهڙي گهٽ علم رکندڙ کي ان لائق سمجهي پنهنجي ڪتاب« گپ تران» (ڳالهه ٻولهه) جي سنڌي لفظن جي اعرابن جي درستگي ء منهنجي حوالي ڪيو. جيڪڏهن مان کان اعرابَ جي درستگي ء ۾ ڪي به غلطيون ٿيون هجن ته معاف ڪندا ۽ سونکي انهن غلطين کان آگاهه ڪندا ته جيئن هميشه لاءِ

منهنجي بہ اصلاح ٿي پوي.

احمد نواز ايچ. ايس .ٽي
ايم .اي(انگريزي)،ايم. اي (اردو)،
ايم . ايڊ ، ايل .ايل. بي
غازي ٽائون ، ملير ،ڪراچي

خميس ٢٨ مئي ٢٠٠٨ع

منی حیال

واجہ عبدالخالق خالدءَ ہمنچو جہدءُ محنت پہ بلوچی زبانءَ کرتگ ایش ساڑاہگی کارانت، چیءَ کہ اے وڑیں کتابءِ چاپ کنگءِ بزانت وتی زبانءَ گوں دگہ زبانانءَ ہمجار کنائینگ اِنت۔ اے اولی کتاب اِنت کہ گوں سندھی زبانءِ ہمراہیءَ پہ زبانءِ ہیل کنگءَ نوشتہ کنگ بوتگ۔ من بازیں اردو بلوچی زبانءِ گپ ترانی کتاب دیستگاں بلے اے کتاب چہ ہما دریں کتاباں گیشتر وزن دار اِنت۔ من واجہ عبدالخالق خالدءَ چشیں بے مٹیں کارےءِ سرجم کنگءَ مراد بات کشاں، ءُ من چہ واجہ حداءَ دُعا لوٹاں کہ آ واجہءَ را گیشتر ھائیءِ ھمت بدنت تاں کہ آ بلوچی زبانءِ خدمت بہ کنت۔

بلوچی زبان سبز مُبز ر بات۔

عبدالجبار غریب

پنچ شمبے ۱۵ مئی ۲۰۰۸ ع

پنهنجي پاران

ڪنهن به ڪم جي شروعات ڪرڻ لاءِ نيڪ نيتي ۽ ارادي جي پختگي شرط آهي ۽ هن ڪتاب جي نسخي کي ڪتابي صورت ۾ لکڻ جو منهنجو ڪو به ارادو نه هو. سن ١٩٩٧ع ۾ جڏهن منهنجي هڪڙي دوست پنهنجي ڪنهن مهمان لاءِ سنڌي ۽ بلوچي ڳالهه ٻولهه جي ڪتاب جي آڇ ڪئي، ته مون اُن زماني ۾ اهو جواب ڏنو ته هن مضمون تي ڪو ڪتاب لکيل نه آهي. منهنجي اُن دوست مونکان اها گهُر ڪئي ته آءٌ هڪ قلمي نسخو تيار ڪري اُن کي ڏيان، ۽ جڏهن مون اهو نسخو لکي تيار ڪري اُن دوست جي خدمت ۾ پيش ڪيو ته اُن اهو چئي جواب ڏنو ته هن وقت منهنجو مهمان هتي موجود نه آهي ۽ جڏهن ايندو تڏهن اهو نسخو مونکان وٺندو. بهرحال ڪجهه ڏينهن کان پوءِ منهنجو پيو دوست عظيم دهڪان مون وٽ ملڻ لاءِ آيو هو جنهن هن نسخي کي ڏسي پسند ڪيو ۽ هن جو ذڪر محترم استاد پروفيسر صبا دشتياري وٽ ڪيائين، ۽ استاد جن هن نسخي جو باريڪ بينيءَ سان مطالعو ڪري، ڪجهه ڪتابن جي ڏسڻ جو مشورو ڏنو. مان ٿورائتو آهيان محترم استاد پروفيسر صبا دشتياري جو جنهن مونکي هن باري ۾ مثبت مشورو ڏنو، ۽ مان ٿورائتو آهيان انهن دوستن جو جن هن ڪتاب جي نسخي کي ڏسي سندس

اعرابن، تذڪير ۽تانيث جي ڪمزورين کي درست ڪرڻ ۾ منهنجي مدد ڪئي هن سلسلي ۾ استاد عبدالرحيم، استاد گل محمد گل ،استاد اسلم رحيم،استاد عبدالحليم، استاد احمد نواز، استاد مولانا عبدالرحمٰن، استاد امير بخش، استاد پروفيسر عبدالستار بلوچ ۽ استاد پروفيسر صبا دشتياري، هنن سڀني دوست ۽ استادن پنهنجي علمي ڄاڻ مطابق هن ڪتاب جي نسخي کي انفرادي حوالي سان جانچ ڪري منهنجي حوصله افزائي ڪئي آهي مان سمجهان ٿو ته هن ڪتاب جي تياري ۾ هنن دوستن جي حوصله افزائي نه هجي ها ته شايد هي ڪتاب تڪميل تي نه پهچي . آخر ۾ مان سڀني دوستن جو ٿورو مڃي اها اميد رکندس ته پڙهندڙ هن ڪتاب جي مدد سان سنڌي ۽ بلوچي ٻولي ۽ کي بهتر سمجهي سگهندا، ۽ ڪتاب ۾ رهيل ڪمزورين ۽ ڪوتاهين جي باري ۾ پنهنجن نيڪ راين ۽مشورن سان نوازيندا.

عبدالخالق خالد

ڪراچي

٧ جون ٢٠٠٨ع

اولی درونٽ سبق پھریون

آ ب

ا ب پ ت ٹ ث ج چ

ح خ د ڈ ذ ر ڑ ز ژ

س ش ص ض ط ظ ع غ

ف ق ک گ ل م ن ں

و ہ ء ی ے

ٻويٰ ڏَرَوَنْتَ سبق پيو

اعرابَ

زبر، زير، پيش ۽ جزم کان سواءِ اوشت (ٕ) جو نشان به بلوچي ٻوليءَ جي صورتخطيءَ ۾ نشانيءَ طور استعمال ٿئي ٿو. اوشت (ٕ) جو نشان به هڪ طرح جو ملائيندڙ يا جزم آهي ۽ هن نشان کي لفظ جي شروع واري اکر تي لکبو آهي جيکو ٻئي اکر سان ملائي پڙهبو آهي، يعني ٻهرين اکر کي ملائيندڙ لفظ جي شڪل ۾ ٻئي اکر سان ملائي پڙهبو آهي.

مثال طور:

ٹُرند ترُنّد (Trund) تيز

گُرند گرُنّدْ (Grand) گجگوڙ

هن کان سواءِ اعرابن ۾ پيو نشان اُبتو پيش (ٗ) استعمال ڪيو ويندو آهي، جيکو بلوچي ٻوليءَ جي لحاظ کان واو (و) ۽ پيش (ُ) جو درمياني آواز هوندو آهي.

مثال طور:

رٗت (رووت) آنڌا

ڑٗل (رووِل) روڙلو/ رَتو

سہی دَروَنت سبق ٽيون

ءِ ، ءَ ، ءُ جو استعمال

«ءِ» اضافت جي لاءِ استعمال ٿئي ٿو. يعني «جو، جي ۽ جا» جي لاءِ استعمال ٿئي ٿو. مثال طور:

شکیلءِ پت — شڪيل جو پُٽ

آئیءِ گوک — هُن جي ڳئون

گُلابءِ پُلّ — گُلاب جو گُل

بَسءِ سرءَ — گهر جي مٿان

اشیءِ گُنج اِنت ؟ — هن جو ڪٿي آهي؟

«ءَ» بطور «ڪي، جو، ہر» لاءِ استعمال ٿئي ٿو.

مثال طور: آئیءَ بدے — هُن ڪي ڏي

مَنءَ بیار — منهنجو/منهنجي ڪٿي اچ

وَتیگءَ بہ مَ — پنهنجو/پنهنجي ڪٿي وڃ

ایشیٔ بگش — هن کي ڇنو

کورچاتءَ — آنڌي کوه ۾

حیدرآبادءَ — حيدرآباد ۾

«ءُ» ڪنديندڙ آهي جيڪو حرفِ عطف طور استعمال ٿئي ٿو.

مثال طور: جمیلءُ خلیل — جميل ۽ خليل

زمینءُ آسمان — اُڀ ۽ ڌرتي

هزگارءُ نیزگار — امير ۽ غريب

نرءُ ماذگ — نر ۽ مادي

چارمی دروَنت — سبق چوٿون

لبزانی پدءُ بند — لفظن جي جوڙجڪ

ڪن به ٻن يا ٻن کان وڌيڪ اکرن جي ميڙ کي اعرابَ (زير، زبر، پيش يا جزم) لڳائجي ۽ جن مان مطلب حاصل ٿئي ته اکرن جي اهڙي ميڙ کي لفظ چئبو آهي.

هيٺ بلوچي ٻوليءَ جا ٻن آکرن جي ميلاپ سان ٺهندڙ ڪي لفظ ڏجن ٿا، انهن جو پهريون آکر متحرڪ يعني حرڪت ۾ آهي ۽ ٻيو آکر ساڪن يعني غير متحرڪ آهي.

بلوچي	سنڌي معنيٰ		
دَر	دروازو	سَر	سِرُ
دَپ	واتُ	تَو	تُون
زِر	سمنڊ	بُت	گُڏي
وَڙ	نمونو	ڪِس	گهر
دَت	پانَ	گل	خوش/خوشي
ڪُت	ويو/ويئي	نَل	نڙ
ٻت	ٻي ٠	ٽُل	ٽُر (ٽُرڻَ جو آمُر)
مَن	مُون	ڪُد	ٽپ

پنچمی وَرَوَنت　سبق پنجون

ٽِهه آکري (ٽِن آکرن مان ٺهندڙ لفظ)

هيٺ ڏنل مختلف لفظ اصل ۾ ٽن آکرن مان ٺهندڙ لفظ آهن پر آخر ۾ ساڳيو آکر ٻه دفعا استعمال ٿيو آهي تنهنڪري شَد (ّ) جو نشان لڳايو ويو آهي.

بلوچي	سنڌي		
گَڈّ	ڳلو	جَتّ	واڙو/جٽ/جاهل
دُرّ	هڪ قسم جو زيور (ڪَنَنِ ۾ پائڻ جا سونا جهُومَڪَ)	گرّ	ڪوڙهه
لَبّ	لالچ	ڄُجّ	گنڊ/ ميز
گَپّ	ڳالهه	گَٽّ	ڪمائي
زَرّ	ناڻو/دولت	جَلّ	سگهه
ہلّ	واڙ/پِٽ	تَگّ	تارون
ٹَپّ	ڌَڪُ	ٹلّ	گُل

ششمی دَرَوَنت   سبق ڇهون

هيٺيان ٽن مختلف آکرن مان ٺهندڙ لفظ آهن، جن جو پهريون آکر متحرڪ آهي، ٻيو ۽ ٽيون آکر غير متحرڪ آهي.

بلوچي	سنڌي		
راه	رستو	ڈوک	ڀَٽَرُ/ڀِترُ
لاپ	پيٽُ	زور	طاقت/سگهه
مات	ماءُ	گوک	ڳئون
هار	ٻوڏِ/ سيلاب	سُور	شادي/وهانءُ
جار	اعلان	ڈُور	پري/ڏُورِ
بام	صبح	ڑُھتْ	اُگهاڙو/صاف
مار	نانگ/بلا	ڑھرْ	جوش
نان	ماني	لُوس	چَپ
کول	ٺِلڪو		
وار	مجبور/محتاج	لُوڑ	گذ/گذيل
لوپ	ڦاهو	لُوڑ	واڇُوڙو/واچولو

نُوک	نٿون چنبُ	زُوت	آنڊو
گوش	ڪَن	گِير	ياد/سِڪ
جود	مڙس	ژوگ	لَسّي/ڏُڌُ
روچ	سج /ڏينهن/اُس	بَيل	دوست
وَرُپ	رِڪابي/ٿانو(ڪنهن شيءِ ڪي محفوظ ڪرڻ لاءِ ٿانو)	ژود	رسم رواج
زَگُرُ	تازو ڪِير/صاف	دِيَر	پري
زِرُدُ	دل/ هينئو /اندر	زَرد	هٿيڊو/پيلو

ھپتمی دَروَنت سبق ستون

هيٺ ڇهن اکرن مان ٺهندڙ ڪجهه لفظ آهن، جن جون پهريون ۽ ٽيون اکر متحرڪ آهي، ٻيو ۽ چوٿون اکر غير متحرڪ آهي.

بلوچي	سنڌي	بلوچي	سنڌي
بینگ	ماکِي	دوچگ	سِبَڻُ
مُردُم	ماڻهون	واھگ	خواهش / اميد/آسَ
وانگ	پڙهڻ	چارگ	ڏسڻ/نهارڻ
سُرپد	سِيَاڻو/ڄاڻو	رِگندگ	ڏسڻ
کاگد	خط /کاغذ	تِندگ	ويهَڻُ
دَروَر	مثال	رِسندگ	چِنڻ
ھَمبل	سڄڻ	زَروَگ	هَٿيداڻ
گنڈی	ڏُري (ڳچي ۾ پائڻ جو ڳهُه)		
گچین	پَرڻُ /پَرُوڻُ (اٽي وغيره ڇاڻڻ لاءِ ڇاڻي)		

هشتمي دَرَوَنت   سبق اٺون

هيٺ ڏنل اکرن مان ٺهندڙ ڪجهه لفظ ڏجن ٿا، جن جو پهريون اکر متحرڪ آهي ۽ باقي ٻه اکر غير متحرڪ آهن.

بلوچي	سنڌي		
ڪارُچ	ڇُري/ڪاتي	بارُٽ	ڪٽي ويندو
زانت	عقل	ٻُشت	ٻِيهُ (ٻيهڻ جو امر)
سارت	ٿڌو	اوشت	ٻِيهُ (ٻيهڻ جو امر)
ٻيست	وِيهه	لُوشت	اگهاڙو/اگهاڙِي
دِيست	ڏِنو	پوست	کَلَ
وارت	ڪاڌو/ڪاڌي	نيست	نه آهي/ڪونه آهي

ڳُهي درونت سبق نائون

هيٺين لفظن جو پهريون اکر غير متحرڪ آهي جيڪو ٻئي اکر سان ملائي پڙهبو آهي، جيڪڏهن اسان پهرين اکر تي ا وشت (ْ) يعني غير متحرڪ جي نشاني نه لڳايون ته پڙهندڙ زبر، زير يا پيش ڏيئي پڙهندو جنهن سان اهو اکر سڌو سنئون متحرڪ ٿي ويندو (مثال طور: دَرد، دِرد ،دُرد) اوشت جي نشان لڳائڻ سان هن لفظ جو پهريون اکر هن جي ٻئي متحرڪ اکر سان ملائي پڙهبو آهي

مثال: ڈرد

لفظ	اُچار	معنيٰ	لفظ	اُچار	معنيٰ
ڈرد	ڈْرَدْ (Drad)	مِينهَن جو زورسان وسڻ	کوھن	کْوَهْنْ (Kwan)	پراڻو
ڈرپ	ڈْرَپْ (Drap)	ٽڪري ءَتي چڙهڻ	گورم	گْوَرْمْ (Gwarm)	چولي/لَهَر
گرنچ	گْرَنْچْ (Granch)	ڳنڍِ	ترند	تْرَنْدْ (Trund)	تيز/سخت
گرند	گْرَنْدْ	گجگوڙ	زرنگ	زْرِنْگْ	تندرست/ڏاڍو
گوات	گْوَاتْ	هوا	گواچي	گْواچِي	تحفو
گوادر	گْوادَرْ	هڪ شهر جو نالو	گوازي	گْوازِي	راند
گراوگ	گْرَادَگْ	پچائڻ/رَڌڻ	گور	گْوَرْ	ٽڻ/چاتي/ويجهو

نرپگ	سرپگ	ٽڙڻ (گل جو)	ٹونڈ	گونڊ	ننڊو/ننڊي
نراپ	سراپ	لڪي ڏسڻ	ٹرمپ	ٽرمپ	ٽڙو/ڦڙي
ٹواز	ٽواز	وامُ	نروشک	سروشڪ	ٽونٽ

دہمی درونت سبق ڏهون

ضمير

اهي لفظ جيڪي اسم جي بدران ڪم اچن تن کي ضمير چئبو آهي. جيئن ته:

بلوچی	سنڌي						
من	مون/آءُ/مان	وَت	پاڻ	ہمائی	تنهن	کجام	ڪهڙو
ما	اسان/اسين	تو	تُون	آہاں	اُنهن	گُڑے	ڪوبہ/ جيڪو
اَمّا	اسان/اسين	شما	توهان	آ	هُو	ہما	اُهو
گُڑے	ڪير	آئی	هُن	آ	اُهي	گُڑےٓ	ڪنهن

یازدہمی درونت سبق یارھون

ضمیر خالِص

اهي ضمير جي خاص طرح صرف ماڻهن سان لاڳاپو ڏيکارين ٿا ۽ ٽي قسم آهن. ضمير متڪلم، ضمير حاضر ۽ ضمير غائب. مثال هيٺ ڏجن ٿا.

	بلوچی	سنڌي
ضمير متڪلم	من	مان/آءٌ
	ما/اَما	اسين/اسان
ضمير حاضر	تو	تو/تُون
	شما	توهين/توهان
ضمير غائب	آ	هُو/هوءَ
	آئی	هُن
	آہاں	اُنهن

دوازدہمی درونت سبق ٻارهون

حالتِ فاعلي

سنڌي	بلوچی
مون/آءٌ	مَن
تو / تُون	تَو
اسان/اسين	ما
توهان/توهين	شُما
هُن	آئی
اُنهن	آہاں

حالتِ مفعولي

سنڌي	بلوچی
مونکي	منءَ
اسانکي	مارا
توکي	ترا
توهان کي	شمارا
هُن کي	آئرا / آرا / آئیءَ
اُنهن کي	آہاں

حالتِ اضافت

مَنی	منهنجو	منهنجي	منهنجا	مُنهِنجُون
مے	اسان جو	اسان جي	اسان جا	اسان جُون
تئی	تنهنجو	تنهنجي	تنهنجا	توهان جُون
شمئے	توهان جو	توهانجي	توهانجا	توهان جُون
آئیء	هُن جو	هُن جي	هُن جا	هُن جُون
آهانی	اُنهن جو	اُنهن جي	اُنهن جا	هُنَن جُون

نوٽ: بلوچي ٻولي ۾ به لفظن ۽ جملن جي اعتبار سان مذڪر ۽ مؤنث جي بندش ڪونهي تنهنڪري جيڪي لفظ ۽ جملا جنهن ترتيب سان مذڪر لاءِ استعمال ٿين ٿا ، ساڳيا لفظ يا جملا مؤنث لاءِ به استعمال ٿين ٿا.

حالتِ جري

پہ من	مون لاءِ
پہ ما	اسان لاءِ
پہ تو	تو لاءِ
پہ شما	توهان لاءِ
پہ آئی	هُن لاءِ
پہ آہاں	اُنهن لاءِ

سيزدهمي دروَنت سبق تيرهون

اشاري جي لاء

اے	هِي /اِهي
ایش	هِي /اِهي
آ	هُو/هُوءَ/اُهي

ضمير اشارو: اُهي ضمير جيڪي ڪن اسمن ڏانهن اشارو ڪن ،تن کي

ضمير اشارو چئبو آهي.

مثال طور:

آچے کنگ ءِ اِنت؟	هو ڇا پيو ڪري ؟ / هوءَ ڇا پئي ڪري ؟
	هُو ڇا ڪري رهيو آهي؟/هُوءَ ڇاڪري رهي آهي؟
آ کے اَنت؟	اُهي ڪير آهن؟

ضمير اشاري جا ٻہ قسم آهن:

(۱) ضمير اشارو ويجهو (۲) ضمير اشارو ڏُور

(۱) ضمير اشارو ويجهو: اهي ضمير اشارا جيڪي ڪنهن ويجهي شي ء ڏانهن اشارو ڪن، تن کي « ضمير اشارو ويجهو» چئبو آهي.

مثال طور:

اے میرے لوگ اِنت۔	هي اسانجو گهر آهي.
ایش منی کتاب اَنت۔	اِهي منهنجا ڪتاب آهن.

(۲) ضمير اشارو ڏُور: اهي ضمير اشارا جي ڪنهن ڏُورانهين شي ء ڏانهن اشارو ڪن تن کي «ضمير اشارو ڏُور» چئبو آهي.

مثال طور:

آ سر پدیں بچک اِنت۔	هو سياڻو ڇوڪر آهي.
آ چے کنگ ءَ اَنت۔	اُهي ڇا پيا ڪن؟/ اُهي ڇا ڪري رهيا آهن؟

چاردہمی دروَنت سبق چوڏهون

ڪجهه سواليه لفظ

بلوچی	سنڌي
کَئے ؟	ڪيرُ؟/ ڪيرِ ؟
کَئےءَ ؟	ڪنهن ؟
کَئےرا؟	ڪنهن کي ؟
چے ؟	ڇا ؟
چےءَ ؟	ڇا لاءِ ؟
چیءَ ؟	ڇو ؟
پَرچا ؟	ڇو ؟
کُجا ؟	ڪٿي؟
کجانگو ؟	ڪيڏانهن؟
تہانگو ؟	ڪيڏانهن ؟
کَئی ؟	ڪنهنجو ؟

پانزدهمی دروَنت سبق پندرهون

مختلِف طرفن ڏانهن اشارا

اِدءَ	هِتي	آئیمگ ءَ.	هوڏانهن
اودءَ	اُتي /هُتي	آئمُنگ ءَ	هوڏانهن
دیم ءَ	سامهون	اےدیم ءَ	هيڏانهن
دیم ءَ	ڏانهن	آدیم ءَ	هوڏانهن
ئیمگ	ڏانهن	اےدَست ءَ	هِن پار/هِن پاسي
ئمُنگ	ڏانهن	آدَست ءَ	هُن پار/هُن پاسي
اے ئیمگ ءَ	هيڏانهن	اِنگو	هيڏانهن
اے ئمُنگ ءَ	هيڏانهن	آنگو	هوڏانهن

مثال:

اے کئے اِنت ؟	هي ڪير آهي؟
اے کئے اَنت ؟	اِهي ڪير آهن؟
تو کئے ئے ؟	تون ڪير آهين؟
من پاکستانی اوں	مان پاڪستاني آهيان.
تو کُجا اِت ئے ؟	تُون ڪٿي هُئين؟
من لوگ ءَ اِت اوں	آءٌ گهر ۾ هوس (هُئوس)
شما کُجا اِت اِت	اوهين ڪٿي هئا؟
ما میتگ ءَ اِت ایں	اسين ڳوٺ ۾ هئاسين.

شانزدهمی دروَنت سبق سورهون

هيٺيان بلوچي لفظ جيڪي جملي ۾ ڪنهن لفظ جي پويان ڳنڍجي جملي

کي پورو ڪن ٿا ، تن جي سنڌي معنيٰ هن ريت آهي.

بلوچي	سنڌي
اِنت	آهي
اَنت	آهن
اُں	آهيان (واحد)
ایں	آهيون (جمع)
ے	(تون) آهين
اِت	آهيو (جمع)
اَت	هو (واحد)
اِت اَنت	(اُهي) هُئا (جمع)
اِت اِت	(توهين) هُئا
اِت ے	(تون) هُئين
اِت اوں	(آءٌ) هوس (هُئوسِ)

ھبدھمی دروَنت سبق سترهون

ڪجهه سادا سواليه ۽ جوابيه جملا

بلوچي	سنڌي		
گئے ؟	ڪيرُ آهِين؟(واحد)	ماایں	اسين آهيُون
گئے اِنت ؟	ڪيرُ آهي ؟(واحد)	شکیل اِنت	شڪيل آهي
گئے اَنت ؟	ڪيرِ آهن ؟(جمع)	زهگ اَنت	ٻارَ آهِن
گئے اِت؟	ڪير آهيو ؟(جمع)	جمیل اَت	جميل هو
گئے اَت؟	ڪير هو ؟ (واحد)	بچک اِت اَنت	ڇوڪرا هئا
گئے اِت اَنت؟	ڪيرِ هئا ؟ (جمع)	من اِتاں	آءٌ هوس
گئے اِت اِت؟	ڪيرِ هئا ؟ (جمع)	تو اِت ئے	تون هُئين
ایش اِنت	هِي آهي (واحد)	آ اَت	هوُ هُو
ایش اَنت	هِي آهن (جمع)	آ اِت اَنت	اُهي هُئا
آ اِنت	هُو آهي (واحد)	شما اِت اِت	اوهين هُئا
آ اَنت	اُهي آهن (جمع)	تو ئے	تون آهِين
شما اِت	توهين آهيو (جمع)	من اوں / من آں	مان آهيان

ھوڈھي دروَنت سبق ارڙھون

فعل

بلوچي ٻوليءَ ۾ مصدر جي نشاني حرف «گ» آهي.

جيئن : ورَگ ، ٹَچگ ، نَپِسگ ، چارَگ وغيره

کائڻ ، ڊوڙڻ ، لِکڻ ، ڏِسڻ

بلوچي ٻوليءَ ۾ امر (رِيشگ Root) سان «گ» ملائڻ کان پوءِ مصدر ٺهندو آهي جيئن : «وَر» سان وَرَگ (کائڻ) «تَچ» سان تَچگ (ڊوڙڻ) «نَپِس» سان نَپِسگ (لکڻ) «چار» سان چارَگ (ڏسڻ).

ڪجهه مصدر هيٺ ڏجن ٿا.

بلوچي	سنڌي		
زُورگ	وٺڻ/کڻڻ	بُرَگ	وڍڻ
بوجگ	کولڻ	ورگ	کائڻ
دارگ	روڪڻ/جهلڻ	کنگ	ڪرڻ
گیجگ	وجهڻ	روَگ	وڃڻ
شودگ	ڌوئڻ	ٹلگ	ڦرڻ
باھینگ	هارائڻ	چاپگ	ڪَسڻ
واڑگ	موڙڻ	سُرَگ	چُرڻ

جگ	مارڻ	**کنگ**	کُتڻ
آیگ	اچڻ	**نرپگ**	ترڻ
دَیگ	ڈیڻ	**پشدارگ**	ڈیکارڻ
ٹچگ	ڈوڑڻ	**ساڑاھگ**	ساراھڻ
پچگ	پچائڻ	**گروَگ**	گھمڻ
سچگ	سڑڻ	**شوھازگ**	کھولھڻ
گپگ	کرڻ	**تپسگ**	لکڻ
وپسگ	سُمھڻ	**وانگ**	پڑھڻ
اوشگ	پیھڻ	**شووَگ**	ڈوئڻ
رِندگ	ویھڻ	**برگ**	جھلڻ
گندگ	کِلڻ	**زیرگ**	وٹڻ
بِسدگ	پَٹڻ / چنڻ / توڑڻ	**کشگ**	مارڻ
بندگ	بَدڻ	**رِندگ**	ڈسڻ
کُشگ	چوَڻ	**چارگ**	ڈسڻ / نھارڻ
ٹچگ	ڈائڻ	**اُشلنگ**	بُڌڻ
کشگ	کَتڻ	**سرکپگ**	چڑھڻ
پوشگ	ہائڻ	**اریکپگ**	لھڻ

ورگنگ	کیڻ	چڑینگ	ٹیرائڻ
بال کنگ	اُڈامڻ/اُڈرڻ	میچینگ	ڈارائڻ
توڑگ	تورڻ	چڑوگ	ٹِرڻ
سوچگ	ساڑڻ	وَڑگ	وڈڻ

نوزدہمی دروَنت سبق اوڻيهون

زمان ڪم جو وقت يا ڪم جي حالت ڄاڻائي ٿو،تہ ڪو ڪم ٿئي ٿو، ٿيو يا اچا ٿيڻو آهي. فعل جا ٽي مکيہ زمان ٿين ٿا .

(۱) زمان حال (۲) زمان ماضي (۳) زمان مستقبل

اَنگی زمانِ حال

بلوچی	سنڌي مذڪر	سنڌي مونث
من نبیستاں ـ	مان لکان ٿو.	مان لکان ٿي .
مانبیس ایں ـ	اسان لکون ٿا .	اسين لکون ٿيون .
تونبیس ے ـ	تُون لِکين ٿو .	تون لِکين ٿي .
شمانبیس اِت ـ	توهان لکو ٿا .	تو هين لکو ٿيون.
آنبیس ایت ـ	هو لکي ٿو .	هُوءَ لکي ٿي.
آنبیس اَنت ـ	اُهي لِکن ٿا .	اُهي لِکن ٿيون.

آئیگی زمانِ مستقبل

بلوچی	سنڌي مذڪر	سنڌي مونث
منَ کنیتاں ۔	مان لکندس.	مان لکنديس.
مائیں کنیت ایں ۔	اسين لکنداسين.	اسين لکنديون سين.
تو کنیت ئے ۔	تون لکندين.	تون لکندين ء.
شما کنیت اِت ۔	توهان لکندوَ.	توهان لکنديُون.
آ کنیت اِیت اِنت۔	هُو لکندو.	هُوءَ لکندي.
آ کنیت اَنت اِنت۔	اُهي لکندا.	اُهي لکنديون.

گوست زمانِ ماضي مطلق

بلوچی	سنڌي مذڪر	سنڌي مونث
منَ کت ۔	مون ڪيو.	مون ڪيو.
ما کت ۔	اسان ڪيو.	اسان ڪيو.
تو کت ۔	تو ڪيو.	تو ڪيو.
شما کت ۔	توهان ڪيو.	توهان ڪيو.

آئیءُ کت۔	هُن ڪيو.	هُن ڪيو.
آیاں کت ۔	اُنهن ڪيو.	اُنهن ڪيو.

نوٽ: لفظ «ڪرڻ» فعل متعدي آهي هن فعل ۾ زمان ماضي مطلق لاءِ بنا مفعول جي تذڪير ۽ تانيث جو فرق نٿو رهي.جي مفعول مونث هجي ته فعل به مونث ايندو، جي مفعول مذڪر هجي ته فعل به مذڪر ايندو.

جيئن ته: مُون ڪيو.

مُون ڪم ڪيو.

مُون ڳالهه ڪئي.

دیرگوست زمانِ ماضي قريب

بلوچی	سنڌي	
	مذڪر	مونث
من کتگ۔	مون ڪيو آهي.	مون ڪيو آهي.
ما کتگ۔	اسان ڪيو آهي.	اسان ڪيو آهي.
تو کتگ ۔	تو ڪيو آهي.	تو ڪيو آهي.

شما تئگ ـ	توهان کيو آهي.	توهان کيو آهي.
آئیءَ تئگ ـ	هُن کيو آهي .	هُن کيو آهي.
آیاں تئگ ـ	اُنهن کيو آهي.	اُنهن کيو آهي.

بازدیرگوست زمانِ ماضي بعيد

هن زمان ۾ فعل اهو ڏيکاري ٿو ته ڪو ڪم تمام گهڻو اڳ پورو ٿي چڪو هو.

بلوچی	سنڌي	
	مذکر	مؤنث
من تئگ اَت ـ	مون کيو هو.	مون کيو هو.
ما تئگ اَت ـ	اسان کيو هو.	اسان کيو هو.
تو تئگ اَت ـ	تو کيو هو.	تو کيو هو.
شما تئگ اَت ـ	توهان کيو هو.	توهان کيو هو.
آئیءَ تئگ اَت ـ	هُن کيو هو.	هُن کيو هو .
آیاں تئگ اَت ـ	اُنهن کيو هو.	انهن کيو هو.

اَنگی جاری   زمانِ حال استمراري

هن زمان مان خبر پوندي آهي ته ڪم هلندڙ وقت ۾ شروع ٿيو ۽ اجا جاري آهي.

بلوچي	سنڌي مذڪر	مؤنث
من وانگءَ ياں۔	مان پڙهان پيو.	مان پڙهان پئي.
ما وانگءَ ایں۔	اسين پڙهون پيا.	اسين پڙهون پيون.
تو وانگءَ ئے ۔	تون پڙهين پيو.	تون پڙهين پئي.
شما وانگءَ ات۔	توهين پڙهو پيا.	توهين پڙهو پيون.
آ وانگءَ انت۔	هو پڙهي پيو.	هوءَ پڙهي پئي.
آ وانگءَ انت۔	اهي پڙهن پيا.	اهي پڙهن پيون.

آيکي جاری   زمانِ مستقبل استمراري

هن زمان ۾ فعل اهو ڏيکاري ٿو ته ڪم ايندڙ وقت ۾ ٿيندو ۽ جاري رهندو.

بلوچي	سنڌي مذڪر	مؤنث
من وانگءَ باں۔	مان پيو پڙهندس .	مان پئي پڙهنديس .

ما وانگءَ بئیں۔	اسين پيا پڙهنداسين.	اسين پيون پڙهنديون سين.
تو وانگءَ بئے۔	تون پيو پڙهندين.	تون پئي پڙهندين ء .
شما وانگءَ بیت۔	توهين پيا پڙهندؤ	توهين پيون پڙهنديون .
آ وانگءَ بیت۔	هُو پيو پڙهندو .	هُوء پئي پڙهندي .
آ وانگءَ بنت ۔	اهي پيا پڙهندا.	اهي پيون پڙهنديون .

گوست جاری زمانِ ماضي استمراري

هن زمان ۾ فعل اهو ڏيکاري ٿو ته ڪم گذريل وقت ۾ پورو ٿيڻ بجاءِ جاري هو.

بلوچی	سنڌي	
	مذڪر	مؤنث
من گداں شودگءَ اِت آں۔	مون ڪپڙا ڌوتا پئي.	مون ڪپڙا ڌوتا پئي.
ما گداں شودگءَ اِت ایں۔	اسان ڪپڙا ڌوتا پئي.	اسان ڪپڙا ڌوتا پئي.
تو گداں شودگءَ اِت ئے۔	تو ڪپڙا ڌوتا پئي.	تو ڪپڙا ڌوتا پئي.
شما گداں شودگءَ اِت اِت۔	توهان ڪپڙا ڌوتا پئي.	توهان ڪپڙا ڌوتا پئي.
آ گداں شودگءَ اَت۔	هُن ڪپڙا ڌوتا پئي .	هُن ڪپڙا ڌوتا پئي.
آ گداں شودگءَ اِت اَنت۔	انهن ڪپڙا ڌوتا پئي.	انهن ڪپڙا ڌوتا پئي.

ٻيتالي درونت سبق ويهون

لفظ	معنيٰ	جملا	
بيا (واحد)	اچ	تو بيا	تُون اچ
بئيت (واحد)	اچي	آ بئيت	هو اچي
بيائنت (جمع)	اچن	آبيائنت	اُهي اچن
بيااِت (جمع)	اچو	شما بيااِت	توهين اچو
بيايان (واحد) ؟	اچان؟	من بيايان ؟	مان اچان؟
بياايں (جمع) ؟	اچُون ؟	ما بياايں ؟	اسين اچون؟
برو (واحد)	وڃ	تو برو	تُون وڃ
بروان (واحد) ؟	وڃان؟	من بُروان ؟	مان وڃان؟
برواِت (جمع)	وڃو	شما بُرواِت	توهين وڃو
برؤت (واحد)	وڃي	آ برؤت	هُو/هُوءَ وڃي
بروانت (جمع)	وڃن	آبروانت	اُهي وڃن
مه رؤ (واحد)	نه وڃ	تو مه رؤ	تون نه وڃ
مه رؤت (واحد)	نه وڃي	آ مه رؤت	هُو/هُوءَ نه وڃي
مه رؤاِت (جمع)	نه وڃو	شما مه رؤاِت	توهان نه وڃو
مه رؤانت (جمع)	نه وڃن	آ مه رؤانت	اُهي نه وڃن

مَيا (واحد)	نہ اڇ	تو مَيا	تون نہ اڇ
مڪيت اِنت (واحد)	نہ اڇي	آمڪيت	هُو نہ اڇي
ميااِت (جمع)	نہ اڇو	شماميااِت	توهان نہ اڇو
مياأنت (جمع)	نہ اڇن	آ مَياأنت	اُهي نہ اڇن
ڪايان (واحد)	ايندس/اِينديس	مَن ڪايان	مان ايندُس/اِينديس
ڪئيت (واحد)	اِيندو/اِيندي	آ ڪئيت	هو ايندو/هُوءَ ايندي
ڪائے (واحد)	ايندين	تُو ڪائے	تُون ايندين
ڪائنت (جمع)	اِيندا/اِينديُون	آ ڪائنت	اُهي اِيندا/اِينديُون
ڪااِت (جمع)	ايندا	شما ڪااِت	توهين ايندا
نيايان (واحد)	نہ ايندُس	مَن نَيايان	مان نہ ايندس
نئيت (واحد)	نہ ايندو	آ نَئيت	هو نہ ايندو
نيائے (واحد)	نہ ايندين	تو نَيائے	تون نہ ايندين
نيااِت (جمع)	نہ ايندا	شما نَيااِت	توهين نہ ايندا
نياأنت (جمع)	نہ ايندا	آ نَياأنت	اُهي نہ ايندا

پیست ءُ یکمی دروَنت

سبق ايڪيهون

ہرروچ کارمرد بیوکیں چیزے ضروری ایں گال

روزاني استعمال ٿيندڙ ڪجهه ضروري لفظ

لوگ / ہُرس	گهر	چادر	چادر
پیوگاہ	اڱڻُ	سرجاہ / بالشت	سِراڻو/وِهاڻو
درواژگ	دروازو	کُرشی	ڪرسي
دِیوال	ديوار / ڀِتِ	ٹیبل	ٽيبل/ميز
کاپر	مٿهُن/ڇپرُ	تگرد	تڏو
ڈانگو	ڏاڪڻ	ڈُنگ	ڌاڙيل/ڦورو/ڌاڙيو
	(ڏاڪڻ جو هڪ طبقو)	ساد	رَسو
پدیانک/ پدانک	ڏاڪڻ/پوڙي	باکس	ماچس
ڈِگی	چبُوترو/ ٿلهو(گهرجو مٿانهون اڱڻ)	گُپار	دسترخوان
کوٹی	ڪمرو	دیگ	دِڪُ
جُملّ	چُلهو/رڌڻو	گوانزگ	پينگهو/جهولو
چُلاّرُ	چُلهو	شگ / سرّند	ڦٽي

نواتو	پکو	گنل	تالو
بوپ	سَوَڙ	کلیت	ڪُنجي
نپاد	رضائي	ځنګ	امپو/ديگ رڌڻ لاءِ لوهه
چټړ	چَني		يا ڪاٺ جي وڏي ڏوئي
رلی	رِلي	إستان	ڪيوي/ڪيوڙي/ ڏوئي
ټُپر	ڪمبل	پیلک	ٽيلهو
کارچ	ڇُري/ڪاتي	ټکنګ	سِڌو/سنئون
څلتی	ڏلهي/چِلي	پُوټ	ڦِڏو/ٽيڙو
روپګ / لمپَش	ٻُهارو	پټَن	چپٽيل
رزان / حیران	ٽانوَ	ګسان	ننڍو
کاشی	پيالو/رِڪابي	مړَن	وڏو
دیز	مانٽي /ڪُنو	ځمل	اُ ونهون
بُرز	مٿي	سَک	سخت/ڏاڍو
ځمل	هيٺ	لَمه	نرم
گرم	گرم/ڪوسو	لته	صاف/لسو
سَرد	ٿڌو	نوک	نئون
کوټډک	وارٽي/اُٹلائي/ڪُريي	څټي	ڦيف/ڪيفُ

تاڳ — دانگي (ماني ۽ پچائڻ لاءِ ڪنڀارجو ٺاهيل ٺڪر جو تئو)

تين — تئو (لوهي گول ٺڪر جيڪو ماني ۽ پچائڻ لاءِ استعمال ٿئي)

ڪفچه — ڪڙڇي (لوهي تيلي جنهن ۾ تيل وجهي مڇي يا پڪوڙا وغيره ترجن)

ڪمڪ	ٿورو	ڪُهن	پراڻو
پُر	ڀريل	رونِڪ	اُپرندو/اوڀر
نيمان	اڌ ڀريل	روگپت	اُلهندو/اولهه
خورڪ	خالي	تُرز	سُنُو
بُراه	ويڪرو/ڪُشادو	سِل	خراب
زَنڊ	ٿُلهو	چَپ	اُبتو
ڳِرو	گول	راست	سُبتو
تنگ	سوڙهو	اَست	آهي
نيست	نه آهي	آخر	نتيجو/ انجام
ديو	پري	هَو	هائو
نزديڪ	ويجهو	اِنان	نه
پاڪ	پاڪ/صاف	زِند	حياتي
لگار	ميرو /گدلو	زِندگ	حيات/جيئرو
بنيچ	شروعات	مرگ	موت

بیست ءُدوئی دروَنت سبق ٻاويهون

حساب ڳڻپ

۱	یک	هِڪ	۱۵	پانزده	پندرَهن
۲	دو	ٻه	۱۶	شانزده	سورَهن
۳	سے	ٽي	۱۷	هفده	سترَهن
۴	چار	چار	۱۸	هوده	ارڙهن
۵	پنج	پَنج	۱۹	نوزده	اُڻويهه
۶	شش	ڇهه	۲۰	بیست	وِيهه
۷	هفت	سَت	۲۱	بیست ءُیک	ايڪيهه
۸	هشت	آٺ	۲۲	بیست ءُدو	ٻاوِيهه
۹	نُه	نَو	۲۳	بیست ءُسے	ٽيوِيهه
۱۰	ده	ڏهه	۲۴	بیست ءُچار	چووِيهه
۱۱	یازده	يارَهن	۲۵	بیست ءُپنج	پنجوِيهه
۱۲	دوازده	ٻارَهن	۲۶	بیست ءُشش	ڇوِيهه
۱۳	سیزده	تيرَهن	۲۷	بیست ءُهفت	ستاوِيهه
۱۴	چارده	چوڏهن	۲۸	بیست ءُهشت	اٺاوِيهه

۲۹	بیست ءُ نو	اُنتیهه
۳۰	سی	تیِهه
۴۰	چهل	چالیِهه
۵۰	پنجاه	پَنجاه
۶۰	شست	سَٹ
۷۰	هپتاد	سَتر
۸۰	هشتاد	اَسِي
۹۰	نَوَد	نَوي
۱۰۰	سَد	سَوْ
۱۰۰۰	هزار	هَزار
۱۰،۰۰۰	ده هزار	ڏهه هزار
۱،۰۰،۰۰۰	لکھ	لک
۱۰،۰۰،۰۰۰	ده لکھ	ڏهه لک
۱،۰۰،۰۰،۰۰۰	کروڑ	ڪروڙ
۱۰،۰۰،۰۰،۰۰۰	ده کروڑ	ڏهه ڪروڙ
۱۰۰،۰۰،۰۰،۰۰۰	سد کروڑ	ارب

بیست ءُ سئیمی دروَنت — سبق ٽيويهون

حسابی رِد — عددي ترتيب

اولی	پهريون	شانزدهمی	سورَهون
دومی	ٻيو	هبدهمی	سترَهون
سئیمی	ٽيون	هودهمی	اَرڙهون
چارمی	چوٿون	نوزدهمی	اُڻويهون
پنچمی	پنجون	بیستمی	وِيهون
ششمی	ڇهون	بیست ءُ یکمی	ايڪِيهون
هپتمی	ستون	بیست ءُ پنچمی	پَنجوِيهون
هشتمی	اٺون	سی‌ئمی	ٽِيهون
نُهمی	نائون	سی ءُ یکمی	ايڪٽِيهون
دهمی	ڏهون	سی ءُ پنچمی	پَنجٽِيهون
یازدهمی	يارهون	چلّمی	چالِيهون
دوازدهمی	ٻارهون	چل ءُ یکمی	ايڪيتالِيهون
سیزدهمی	تيرهون	چل ءُ پنچمی	پنجيتالِيهون
چاردهمی	چوڏهون	پنجاهمی	پَنجاهون
پانزدهمی	پَندرَهون	پنجاه ءُ پنچمی	پَنجوَنجاهون

بیست ءُ چارمی درونت سبق چوويھون

بَہر حِصا / ونڊ

سَیگ	ٽيون حصو	دہک	ڏھون حصو
چارِک	چوٿون حصو	دوسر	پيٽو
نیم	آڌ	سے سر	ٽيٽو
دوبَہر	ٻہ حصا	یک	هڪ
سےبَہر	ٽي حصا	یک ءُ نیم	ڏيڍ
توگ	سڄو	چارکے کم	مُنو
پنچگ	پنجون حصو	یک ءُ چارکے	سوا
شَشِگ	ڇھون حصو	دو ءُ نیم	آڍائي

بیستءِ پنچمی درونت سبق پنجويهون

وقت / وهد وقت

کتره	سيڪنڊ	رمس	تاريخ
دمان	منٽ	روچ	ڏينهن
ادار / کلاک	ڪلاڪ	هپتگ	هفتو
ساعت	ڪلاڪ/وقت/گهڙي	ماه	مهينو
سال	سال	پوشی	پَرِينهَن (سُڀاڻي کان پوءِ وارو ڏينهن)
قرن	صدي	پرمپوشی	اَرِينهَن (اَڄ کان پوءِ چوٿون ڏينهن)

اِمسال/اِمبراں	هِن سال	زی / زیک	ڪالهه
پاری	پر سال/گذريل سال	پَهیری / پَریری	ٽين ڏينهن (گذريل)
پیراری	ٽيون سال (گذريل)	پیش پهیری	چوٿين ڏينهن (گذريل)
پیش پیراری	چوٿين سال (گذريل)	پیش پریری	چوٿين ڏينهن (گذريل)
دیمءِ سال	ايندڙ سال/اڳيون سال	اِمشپی	اڄ رات
مَرچی/مَروچی	اڄ	دوشی	ڪالهه رات
باندا	سُڀاڻي	پرندوشی	ٽين رات

پست ءُ شُشمی درونت   سبق چوِيهون

پاس   پَهَر

پاس	پَهر	چارمی پاس (گڈ پاس)	چوٿون پهر
چار پاس	چار پَهر	بانگواه	فجر
اول پاس	رات جو پهريون پهر	گوربام	رات جو چوٿون پهر
دومی پاس	ٻيو پهر	بام	پرهه
سیمی پاس	ٽيون پهر	شُهب	صبُح
نیم شپ	آڌي رات/اڌ رات	شام	سانجهي (مغرب)
نیم روچ	ٻپهر	سرشپ	سومهڻي (عشاءُ)
روگشت	ٽِپهر	سرشپ	شروع رات
بام گواه	ساپاڻي (فجر)	ناری / رژگند	ناشتو/نيرن
پیشیم	اڳين (ظهر)	سوارگ/ سُبارگ	منجهندجي ماني
دیگر	وچين (عصر)	شام	رات جي ماني

بیست ءُ ہپتمی درونت

سبق ستاويهون

روچ ءُ ماہانی نام

ڏينهن ۽ مهينن جا نالا

شمبے	ڇنڇر	تاکشان	جنوري	جلشکان	آگسٽ
یک شمبے	آچر	بہاران	فيبروري	ساچان	سيپٽمبر
دوشمبے	سومر	اوستپان	مارچ	تومشان	آڪٽوبر
سے شمبے	اڱارو	مولمان	اپريل	سارتان	نومبر
چارشمبے	اربع	گرّا	مئي	غروپشان	ڊيسمبر
پنشمبے	خميس	سوچکان	جون		
آدینگ	جمعو	جلکان	جولاءِ		

بیست ءُ ھشتمی درونت   سبق اناويهون

ٹیمگ ءُ موسم   طرف ۽ مُندون

رونِک	اوڀر	نُوھر	سيءُ
روبرکت	اولهه	گرم	گرمي
گوریچان	اُتر	گوات	هوا
زِربار	ڏکڻُ	کوش	ڏکڻ جي تڏي هوا
ہتم/بہارگاہ	بهار	زِرگوات	ڏکڻ جي تڏي هوا
گرماگ/تیرماہ	اونهارو	سمین	هير
کرائی/تُہم کِشان	سرءُ /خِزان	ناکی	اولهه اُتر جي هوا /سُوڙو
زمستان	سيارو	سیہ گوات	آنڌي/ڇَوهَو/ڪاري وانءَ
بشن/بشام	سانوڻُ	تُرتنگ	طوفان
حامین	ڪچي ۽ جي فصل جو مُند	لُوڑ	واچوڙو
	(ڪارڪن جي مُندَ)	تُھم	تجلو/آسماني چمڪاٽ
جوپاگ/ہُمہ	لابارو	گرند	گجگوڙ/ڪَڪرن جو گوڙُ
ھور	مينهُن/برسات	گروک	کِنوڻ/وڄُ
ترونگل	ڳڙو/ڳڙا/برف	لوار	لُڪَ/ڪوسو واءُ
ٹمر/ جمر	ڪَڪر	گوریچ	اُتر جي تڏي هوا

پست ءُ نُهمي درونت سبق اوڻيهون

سيالاني نام مائٽيءَ جا نالا

وت	پِيءُ	پيرُک	ڏاڏو/نانو
وس	پِيءُ	بُن پيرُک	پڙڏاڏو/پڙنانو
مات	ماءُ	بَلُک	ڏاڏي /ناني
ماس	ماءُ	بُن بَلُک	پڙ ڏاڏي/پڙ ناني
برات	ڀاءُ	بَچ	پُٽ
براس	ڀاءُ	اوبادگ	نسل
لالا	آدا (ڀاءُ)	بچک	ڇوکرو
گوهار	ڀيڻ	جِنِک	ڇوکري
دادا	آدي (ڀيڻ)	پُسّگ	پُٽ
برازاک	ڀائيٽيو/ڀائيٽي	نواسگ	پوٽو/پوٽي ڏوهيٽو/ڏوهيٽي
گوهارزاک	ڀائيجو/ڀائيجي	گُرداسگ	پڙپوٽو/پڙپوٽي/پڙڏوهيٽو/پڙڏوهيٽي
ناکو	چاچو	تِک	تڙپوٽو/تڙپوٽي/ تڙڏوهيٽو/تڙڏوهيٽي
ناکوزاک	سئوٽ	پِچِک	تڙپوٽي / تڙڏوهيٽي جو اولاد
ترو	ماسي /مامي /چاچي	لوگي	زال/گهر واري/جوءِ
تروزاک	ماسات	جنين	عورت

Brahui	Sindhi	Brahui	Sindhi
مردم	ماڻهو	براتو	ويجهو ڀاءُ
مردين	مرد	جنوزان/ سروزان	بيوه/رَن زال
لوگ والجه/ مرد	مڙس	همسائگ	پاڙيسري
زامات	ناٺي/جاٺو	کهول	ڪٽنبُ/ خاندان
زامات	پيٽيو	هُجرات	ڏيراڻي/ڏيرياڻي
نشار	نُنهن	والجه	سائين /ڌڻي/مالِڪُ
سالونک	گهوٽ	بانک	بي بي /راڻي
بانور	ڪُنوار	سياد	مِٽ مائٽ
وشو/ وشيگ	سَسُ	جاڑ	جاڙا
ناکو	مامو/ چاچو/سَهُرو	جنين چک	ڪُنواري
ڏيکچ	سالي/ نِنانَ	سيه سر	نياڻي
وسرک / خاسپر	سالو	سانگ	سڱاوتي/رِشتو
چچو	اڳو/ويجهو پُٽ/ ڌيءُ	سانگ بند	سڱاوتي واري مائٽي/ رشتيدار
ماتو	ماٺيلي ماءُ/ويجهي ماءُ	دزبرادل	دوست
چو	ويجهو ڀيءُ	دزگوهار	ساهيڙي/جيڏي/سَرتي
هم زامات	سنڍُو		

سی ہُمی وروشت سبق ٽيهون

رَنگانی نام رنگن جا نالا

اسپیت	اڇو/سفيد	نیل	نيرو
سیاہ	ڪارو	ناسی	ناسي
زَرد	هيڊو	آسمانی	آسماني
سُھر	ڳاڙهو	جموزَنگ	واڱڻائي
سبز	سائو	تَنِگھی	سونَهري
ٹیز / شُونز	گهرو سائو	روشنارنگ	هلڪو رنگ
حاکی	خاڪي	تیزرنگ	تيز رنگ
بُہو رَنگ	سُرمئي	گُلابی	گلابي
فیروزی	فيروزي		

سی ہیگی وروٹت سبق ایکتیھون

سبزی پاجیون

ٹرئی/ ٹگلکا	تُوري/ گهلڪي	گورک	گجر
موری	مُوري	گھنیچ	ڈاٹا
بگاگ	واڱڻ	کاکڑی	ونگو
بٹاٹار/ پٹاٹ	پٽاٽا	پنڈال	لاهوري گجر
بھینڈی	ڪاٺ توري/ ڀينڊي	کوچیچ	ڪدو/ ايرانُون
میتی	ميٿي	پرچینک	ڦُودِنو
ساگ/ مٹلیرک	ساڳُ (سائي ڀاڄي)	شریھہ	سَرِنهُن
جامبو	جانٻو	چماٹار/ ٹماٹر	ٽماٽو/ ٽماٽا
پالک	پالڪ (پالڪ ٻن قسمن جي ٿئي ٿي، هڪ سنڌي پالڪ ٻي ولائتي)		
پیٹا	پيٺو (ڳدري جهڙو هڪ ڦلُ جو ڀاڄي ء ٺاهڻ جي ڪم اچي.)		

کی ءُ دومی درونت سبق ٻَئيِهون

انسان ءِ آزا انساني عضوا

کوپگ	ڪُلهو	لاپ	پيٽ
باسک	ٻانهن	گٹگ	ٻُڪي
بگل	بغل	گردن	ڪنڌ/ڳاٽو
نروشک	ٺونٺ	بڈ	ٻُلي
دست	هٿ	سرین	چيلهه
لنگک	آڱر/آڱريون	مُشت	مُٺ
ماتی لنگک	آڱوٺو	گُرو	ٽِٽي
ناکن	نَنهُن	پیٹز	ڪُڙي
ناھُن	نَنهُن	ھڈ	هڏو
دِلبند	ڇاتي/سِينو	مید/مُود	وارَ
دِل	دل / هيئون	پوست	کل/چمڙي
زِرد	دل	بِل	کل/چمڙي
پُپ	ڦڙو	زُلف	زُلفَ/لَوَنڊِڙيُ جا وار

ملکور/مُھپر عورتن جي مٿي جا ڪارا ءِ وڏا وارَ جيڪي ٻِنا چوٽِين جي ڪُليل هُجن.

پاليگ/پائوتک	پاسرِيُون	لِنگ	ٽنگ/جَنگهه
پوز	نَڪ	کونڈ	گوڏو
پاد	پير	گُب	ڳِل /ڳِتا
بدن	بدن/جسم	انارک	ڳِتا
سر	مٿو	لُٹ	چَپُ/چَپَ
سَرَگ	مٿو	دَپ	وات
ڪاٿيول	ڪوپڙي	دَنتان	ڏند
پادءِ دِل	پيرجي تِري	گُرّ	نڙي
پادءِ مُچ	مُرُو	بروت	مُڇون
مُجَگ	ميجالو/ميج/مغز	رِيش	ڏاڙهي
ديم	مُنهن	لِلِگ	ڄڀ/زبان
ايچگ	نِراڙ /پيشاني	چم	اک
ايشگ	نِراڙ	مچارچ	ڀِرَ
شاگور / آشگور	جاڙي	بروان	ڀِرون
زُتوک / سُعٹ	ڪاڏي	کوس	ڪِنبٽي/ڪِنبٽ
گوش	ڪن		

سی ءِ ٹیکی وروَنت سبق ٽيٽيهون

ٹیوگانی نام میون جا نالا

اَمب	آنب	ٹروپ	صوف
موز	کيلو	ٹھو	جمُون
جام	زيتون	گُلونٹ	کارکُون/ڈونکا
ناکا	ناشپاتي	آرگ	سُکل يا ہکل کارکَ/چُهارا
تیجک	گِدرو	پوگس/پون	ڈنگُ/ڈنگ ڈونکا
لُٹش	گِدرو		(اَڈ نرم ۽ اَڈ سخت کارک)
چگُو	چَکُون	ناہ/ٹھرماگ	کَجور/کارکون/قتَل
گونگ / کیٹگ	هندائو/چانھِينْ	موسُمی	موسمي
زَردالُو	زردآلو	نارنج	نارنگي
آلوبُخارا	آلوبخارا	آلگ / شفتالُو	آڑو
گنگر	پير	انجیر	انجير
ٹروپی گنگر	صوفي پير	توج	پيرُون (کَبَڑ جو ميوو)
ٹُود	تُوت	لِیوار	لِنار/گيدُوڑو/ليسُوڑو
انار	ڈاڑهون	چگُو	چَکُون
پَپیا / پِچّی / دارتیجک	پِيتو/کاٹ گدرو/کاٹ چِپڑُ	بادام	بادام

سی ء چارُمی درونت سَبق چوتِیھون

سَبزاوَگ نباتات (وَڻ ٽِڻ)

توج	جار / کبڑ	اِسپُس	لُوسڻ
سورَگ	لاٽو	مَکَئی	مکئي
گَرَگ / گَرَک	اَک	گرُاب / اُرَت	جُوئرِ / کماندڙي
گرپاس	کپھ / ووڻ	ماک	چُونرا
گَرو	لَٽي	گندیم/غلّہ	ڪڻڪ
مُچ	کَجي ء جو وڻ	کالُکی	چڻا
شرِیش	نِم	گُچِت	تِرَ
کلیر/ کلیڑ	ڪرِڙ	تولَگ اَنگور	ڪانپيرُون
ڈیڈار	تُوهَر	پِچِش	ٻيرُ
هیشِرک	سائو سِيار	لچُوک	ڏنگڙي
گرزا/رواہ / کوار	ايريال	سُوتلیء سول	سَٽي
چگرد	کيرائي	جَو	جَوَ
گَمَند	ڪَمانڊُ	کِشار	فصل
آدرو	پيلاڙو/پيلَ	رُوان	لابارو

سی ءَ پنچمی دروَنت
سبق پنجٽيھون

جناورءُ ولوتانی نام	جانورن ۽ چوپاين جا نالا		
ساهدار / جاندار	ساهوارا / جاندار	جناور	جانور
رستر	ڏرندو/وحشي	کُچک	ڪُتو
اولاک	سواري يا بار کڻندڙ جانور	پڻگ	ڪُتو
ڈلوت	چوپايو مال	مِنڈ	ڪُتي
اُشتر	اُٺ/ڏاچي	گُلو	گُلرڙو(ننڍڙو تازو چاول
ڈاچی	ڏاچي		ڪُتي جو ٻچو/گُلَرُ
لیڑو	ليڙو/اُٺُ	گُلرو	گُلَرُ
گوانٹ	نوجوان ليڙو	ڈروج	بارهن سِڱو
جُو	نوجوان اُٺ	آسُکُ	هَرڻُ/هرڻي
ھرز	گونرو/گونري	آھو	هَرڻُ/هرڻي
شادو	يولڙو/يولڙي	ساروان	نوجوان هَرڻُ
اَسپ	گهوڙو	ٹِھَل	نوجوان هرڻي
مادیان	گهوڙي	میش	رِڍ
نریان	گهوڙو	گُرانڈ	ڏُمبو/گهيٽو
گزنگ	گهوڙي جو قر	تولگ	گِدڙُ/گِداڙي

پاچن	ٻڪر/ ٽيرُ
بُز	ٻڪري
پَس	ٻڪري
ڦِنڪ	ڇيلو/ڇيلي
پيل	هاٿي
ڪرگوشڪ	سهو/سِهڙُ
پيهان	نوجوان گهوڙي/ نوجوان گڏهِ
رَمڪ	ڏٺ/چوپائي مال جو وَڳُ
نراز	نَر درندو
ڇيڪ/ ڇوڪ	ٻِرُون
مُم	رڇ
اشتل	خچر
گوک	ڳئون
مادگ	ڏڳي
ڪانگر	ڏڳو
گورخر	زيبرا

پشي / پڇي	ٻلي
گُربڪ / ٻگور	ٻلو
لاگ	گڏهُ
هر	گڏهُ
ڏيل	گڏهِ
گُڙگ	گڏه جو ڦر/ڪوتو/ڪوتي
گورم	گورم (ڏڳين، ڏڳن وغيره جي گوهر يا ڏاندن جو وڳُ)
بگ	اُٺن جو ڳلو
گوسڪ	گابو/گابي
سانڈ	پاڏو/سانُ
گاميش	مينهن
گوچ	وَڇ
شير	شينهن
گورپٽ	گورنار/گورپٽُ
گُرڪ	بگهاڙُ/بگهڙُ/ناهَرُ
گوک اُشتر	زراف/سِتر گاؤ

سی ءُ ششمی درونت سبق ڇٽيهون

ساہ دارانی خاصیں آزا

ساهوارن جا خاص عضوا

کانٹ	سِیک	ماھِگ	اوه
نرُمب	کُرُ	پَچّم	پشم
سُول / ٹُول	سونڍِ	پُٹ	ڪنڀ
لِنگ / دُمب	پُچ	باژُل	پر
پنّجگ	چَنبو	پُحمب	چُھنب
گوداںؔ	تڙ	ڈُنگ	ڏنگ

ٺهڻي درونٽ سبق ستٽيهون

مرغانی نام پکين جا نالا

چِٹو / شپچر	چيچي چمڙو	گنگ	چکور
وچک	جهرکي	بٹیر	ٻُونٽِريو / ٻٽيرو / ٻٽير
کپودر	کبوتر	سیہ گور	کارو تِتر
گراگ / کاگی	کان ءُ	کپنجر	تِتر
گلی / بلبل	بُلبُل	گولو	کبر / مينا
شاپی گروس	ڪاٺ ڪُنو	باگو	ڪُڪڙ
بدک	بدڪ	کروس	ڪُڪڙ
چپک / پچوزک	چُوزو	ٹلینک / ماڈک	ڪُڪڙِ
کوئل / کوکو	ڪوئل	طوطی / پٹو	طوطو / چٽون / مِٺو
مرغ / مُرگ	پکي	مور	مور
پیچوڑ	ليلو / ليلهو	مورءِ ماڈک	ڍيلُ
شاتل	لاڙ (گيرو، گيري)	بُوم / گُگو	چيرو
کپوت	گيرو / گيري	گوتو / کرگز	گِجهه
اشترمرگ	اُٺ پکي	جونوار	سِرڻ
کانگور	ڪُونجهه		

سی ءُ ھشتمی درونت سبق اَٹِیھون

آپءِ ساهدار

پاڻيءَ جا جانور

ماھی	مڇي	بدک	بدڪ
کپسک	ڪِچُون/ڪَچُون	دریائی مدگ	سانا/جھِينگا
پَچّل	ڏيڏر	کیکڑا	سِيانٽو/ڪيڪڙو
پُکَّٹ	ڏيڏر	کاسگ بڈ	ڪَچُون/ڪُمي
گانڈو	واڳون	پاگاس	مانگرمڇ
سیلّار	سَيسارُ / سيسرُ		

(درياهہ جي هڪ جانور جو قسم جيڪو واڳون ۽ کان به وڏو آهي)

کءُ مھی دروشت سبق اوٹھینالیھون

مصالحہ مصالحہ

کلمپُر	لونگ	وارچینی	دارچيني/دالچيني
پلپل	کارا مرچ/کاري مِري	زیرگ	جِيرو
مرچ	مرچ	ھِنگ	ھِنگُ
اَلدار / الِلگدار	ھئيڊ	سیرک	ثُومْ
ٹچک	گِدامِڙِي/آمري	سُنڈ	سنّڍِ/آدرک
ھیر	الائچي/ننڍا ڦوٽا	واو	لوڻُ
رز	وَڏَفُ/سونف	گِیمبچ	ڏاٽا
اَماگ	ھُرِبو (ميٺيءَ جو ٻج)	اَرّام	آٿاڻو/سانڌاڻو/آچار

چلّمی درونت سبق چاليهون

پوشاک ءُ سِھت لباس ۽ زيور

کلاہ	ٽوپي	کوش	جُوتا/پادَرُ
پاگ	پڳ/پَٽڪو	چَمپل	چپل
پُٹک / جامگ	قميص	پادینک	چيڙ
شلوار	سُٿڻ/ڪانچ/ڪاڇيچ	پُلو	ٿُل/ ٿُلڪو (نڪ ۾
سرِیگ/ گشان	ڳندي/پوتي/رَو		پائڻ جو زيور)
گرودل	پهراڻ/چولو	والی	واليُون/ايرينگ
اَنجگ	اڪٽ/پَٽاڙ	گرانزیگ	نٿ
کوٹ	ڪوٽ	ٹاسنی	ٽاچڻي
پوشاک	لباس	بندوک	ڪَهي/ڪَنهُون
دزمال/ رومال	رومال	شک	ٿٽي (ڪاڻي ۽ جي)
چلون	پتلون	سَرزَند	ٿٽي
موزگ	جوراب	سُرینگ	سُرمو/سوهيٽرو
لانگی	پوت/ڳوڏ	چوڑیگ	چُوڙيُون/ڪنگڻيُون
دُرّ	هڪ قسم جو زيور	گنڈِیگ	دُري (هڪ قسم جو زيور)

(ڪنن ۾ پائڻ جا سونا جهومَڪَ)

چلءُ یکُمی درونت سبق ایکیتالیھون

مورءُ ملکسکانی نام مک ءُ ماکوڙن جا نالا

(جيتن جا نالا)

مُومز	چيلاٽو/ڏينڀو	مُنگو	منگهڻ
گودِر	ڏينڀو	پُشُگ	مَچَرُ
سیہ گودر	يَونڙ	رميز/ريزم	اُڏوهي
ہیگ ملکسک	ماکي جي مک	مدگ	ماکِڙ/مَکڙُ
بالو/پاتو	پوپٽ	گنگ	تِڏ/ مَکڙِي (نيڊو مکڙ)
زوم/زِیم	وِڇُون/پِٽُون	گوئڈار/ ڈُرمب	ڀِنڀڻُ/ گهينگو
موکو	كوريئڙو/ڏانُورُ	رِیگ	چِچِڙُ/گُونڙَو
ملکسک	مک	شُپراگ	ٽانڊاٽو/کڙڪُيتو
بوٹ/بوڑ	ٽولهر/جُون ءُ/بوڍ	کاکڑوس	ڪاڪروچ/تِڏو

چلءُ دومی درونت سبق ٻائيتاليهون

لوڳاني نام ريڙهون پائيندڙ جانورن جا نالا

نور/ریڑگوک	نور	مُشک	کُونو
گوج	کوهَ	سواسو / گَش	کَش / سوُ پيري
مار	نانگ / بلا	پَٹ مچھی	ساندو
سیه مار	کاريهر / واسينگ / نانگ	رِکار / چَچی	وِڇين / ڇِڇي / کِرڙي
اڑدھا	آرڙ نانگ	گویل / گرزی باگار	کرڙ قاضي / کِرڙو
اِردک	نوريڙو / مشنگڙو		

چلءُ ٹیمی درونت سبق ٽيتاليهون

ناوراهی بيماريون

ناوراه / ناجوڑ	بيمار/مريض	پشا مک	نزلو/مڏاڙ
سردرد / سگرڈور	مٿي ۾ سور	شپکورگ	شبکوري/رات جو انڌوڻ
تپ	بَرو/بُخار	شنگ	رات جو انڌو
نرین درد	چيلهه جو سور	هون دست	سُوري/ پيچش (کاکوس ۾ رت)

کلگ/جلگ	کنگهه	لاپ درد	پيٽ جو سُور
شانگ	اُلٽي /اوڪي	رنج	سِلهه/تپ دق
درد	سُور	زردوئی	ساوڪ/هئيڊي بيماري /ڪامِڻ/سائي
پدرد/ڈور	ڈوکو	گرمیں تپ	مُنڍي جو بُخارُ
ریش	زخم/ڦٽُ	گش پہنات	نمونيا
سوم	سوڄ/ڦوڙو/ڦوڙڙي	لاپ بند	قبضي
کُہرِک	اُرڙي/اُدِري	لاپرچ	دَستَ
ٹرمپک	وڏي ماتا	موڑ / آنٹی	وَٽَ/ آنٽي/پيچش
کینٹگرو	ننڍي ماتا	بواسیر	بواسير/موڪا
سید	هرنيا	بواسیرھوتی	نَواسِيرُ (رتُ آئِيندڙ موڪا)
لقوه	لقوه /فالج /اڌرنگو		
لمبُھک	زڪامُ/ليسُ	کوری	انڌوڻ
ڤومک	ناسُور/ڪينسر	بےوابی	بيخوابي/ننڊ نه اچڻ / ننڊ ڦِٽڻُ
بیہ زر دوئی	ڪارو ڪامِڻَ/ ڪاري برقان	بنگ	ہڑ/ہڑي
گندباک	بدهضمي	سرچُر	ڦيري/چڪري

چل ءُچارُمی درونت سبق چوٽيتاليهون

پنچیں لنکانی نام پنجن آگرين جا نالا

چُونکی (چُلنکی)	چِيچَ	(چيچ / آگرين مان ننڍي ۾ ننڍي آڱر)
زَرّانی (زَرّانی بانک)	ڀَاڻَ	(ٻاچ / چيچ جي پرواري آڱر)
گُڈّی (گُڈّی گُنوکو)	وِچُنِ	(چيچ کان ٽيون نمبر آڱر)
کانگ چَٹ (کانگ چُوک)	ڏسڻي	(آڱوٺي جي پرسان ٻهريون نمبر آڱر)
مِنْت (ماتی لنگ)	آڱوٺو	(هٿ يا پير جي ٿُر آڱر)

چونکی چُلنکی ، زَرّانی بانک، گُڈّی گُنوک.اِنت، کانگ چُٹیت،
درستانی مات اِنت۔

چکی چُلنکی، زَرّانی بانک، گُڈّی گُنوکو، کانگ چُوک ، مِنْت۔

چل ءُ پنچمی درونت سبق پنجيتاليهون

لفظ	معني	لفظ	معني
اے	هي	ایشیءِ	هِن جو
منی	منهنجو/منهنجي	کئی	ڪنهنجو
تئی	تُنهنجو/تنهنجي	لوگ	گهر

تئی نام کئے اِنت؟	تنهنجو نالو ڇا آهي؟
منی نام چاکر اِنت۔	منهنجو نالو چاڪر آهي.
تئی پت ءِ نام کئے اِنت؟	تُنهنجي پيءُ جو نالو ڇا آهي؟
منی پت ءِ نام داد محمد اِنت۔	مُنهنجي پيءُ جو نالو داد محمد آهي.
تو کجا نِشتگ ئے؟	تون ڪٿي رهندو آهين؟
من جمال میتگ ءَ نِشتگاں۔	مان جمال ڳوٺ ۾ رهندو آهيان.
اے کئے اِنت؟	هي ڪير آهي؟
اے منی برات اِنت۔	هي مُنهنجو ڀاءُ آهي.
ایشیءِ نام کئے اِنت؟	هِن جو نالو ڇا آهي؟
ایشیءِ نام ملوک اِنت۔	هِن جو نالو مَلوڪ آهي.
اے کئی لوگ اِنت؟	هي ڪنهن جو گهر آهي؟
اے منی لوگ اِنت۔	هي منهنجو گهر آهي.

چلءِ ششمی درونت
سبق چائيتاليهون

لفظ	معنيٰ		
بچے	چا	ھوَ	هائو
کنگ	ڪَرَنُ	ژراسنگ	رڌيو آهي
گد	ڪپڙا	زُوت کن	جلدي ڪر
شودگ	ڌوئڻ	پدے	ڏي
ذریگا	اڃا	ھُد	ہِکَ
اِناں	نہ	مستگ	ڌونرو/ڌِهي
برنج	يَتُ/چانور	دوگ	لَسي/ڏُڌ
تارُشت	ہوڑُ	پُرگن	پَرِ (پرڻ جو آمر)

ماہ ناز توچے کنگ ءَ ے؟ — ماه نازتونَ ڇاهٿي ڪرين ؟

من گد شودگ ءَ یاں۔ — مان ڪپڙا ھٿي ڌوئان .

ذریگا تان نہ پکگ ؟ — اڃان ماني تيار نه آهي؟

اِناں، بلے برنج تیار اِنت۔ — نه، پر يَتُ تيار آهي.

نارُشت نُراستگ یا نہ؟	هوڙُ رڌبو آهي يا نه ؟
ھوَ نارُشت ہم نُراستگ ۔	هائو هوڙُ به رڌبو آهي.
چی ءِ نارُشت نُراستگ ؟	ڇا جو هوڙُ رڌبو آهي؟
گوشت ءِ نارُشت نُراستگ ۔	گوشت جو هوڙُ رڌبو آهي.
زُوت کن من ءَ برنج پدے شُدءَ گپتگ ۔	جلدي مونکي پتُ ڏي بک لڳي آهي
مستگ اَست یانہ ؟	ڏونرو آهي يا نه ؟
مستگ نیست، بلے دوگ اَست ۔	ڏونرو کونهي پر لسّي آهي.
گلاسے دوگ پُرکن بدے ۔	گلاس لسّيءَ جو ڀري ڏي.

چِل ءُ ھپتمی دروشت سبق ستيتاليھون

لفظ	معنيٰ		
بچک	ڇوکرو	لوگ واجہ	مڙس
بچ	پُٽ	ناکو	چاچو
پت	پيءُ	مات	ماءُ
لوگ بانک/لوگی	زال / گھر واري		

اے بچک کئےِ اِنت؟	هي ڇوکرو ڪير آهي؟

اے بچک مئے سیادانت۔	هي ڇوڪرو اسان جو مائٽ آهي.
اے کئی بچ اِنت؟	هي ڪنهن جو پٽُ آهي؟
اے خدادادءِ بچ اِنت۔	هي خداداد جو پٽُ آهي.
آمنہ کئی لوگ بانک اِنت؟	آمنه ڪنهن جي گهر واري آهي؟
آمنہ جمیلءِ لوگ بانک اِنت۔	آمنه جميل جي گهر واري آهي.
آمنہ کئی گوهار اِنت؟	آمنه ڪنهنجي ڀيڻُ آهي؟
آمنہ شکیلءِ گوهار اِنت۔	آمنه شڪيل جي ڀيڻُ آهي.
شکیلءِ براتءِ نام کئے اِنت؟	شڪيل جي ڀاءُ جو نالو ڇا آهي؟
شکیلءِ براتءِ نام علی اِنت۔	شڪيل جي ڀاءُ جو نالو علي آهي.
علی کئی لوگ واجہ اِنت؟	علي ڪنهن جو مُڙس آهي؟
علی خدیجہءِ لوگ واجہ اِنت۔	علي خديجه جو مڙس آهي.
علی تئی چی اِنت؟	علي تنهنجو ڇا آهي؟
علی منی ناکو اِنت۔	علي منهنجو چاچو آهي.
علیءِ پتءِ نام کئے اِنت؟	علي ء جي پيءُ جو نالو ڇا آهي؟
علیءِ پتءِ نام دلمراد اِنت۔	علي ء جي پيءُ جو نالو دلمراد آهي.
علیءِ ماتءِ نام کئے اِنت؟	علي ء جي ماءُ جو نالو ڇا آهي؟
علیءِ ماتءِ نام ماهین اِنت۔	علي ء جي ماءُ جو نالو ماهين آهي.

چِلءُ ھشتُمی وَرونت   سبق آئيتاليھون

بولي	زبان	معنيٰ	لفظ
ٻولي	زبان	شاگرد	نودَربَر
وڏو	مستر	گھٽو / گھڻو	چِلَہ
ننڍو	گستر	پيٽ	نُوھار
سڀ کان	درستاں	پاءُ	براس
ڏاڏو/نانو	پيرُک	ڪھڙو	کجام
اسان	ما / اَمّا	گھڻو/گھڻا	چِچو

تو چے گِن ئے ؟	تون ڇا ڪندو آھين ؟
مَن نودَربَرے اوں۔	آءٌ شاگرد آھيان.
تئی دِین کجام اِنت؟	تنھنجو دين ڪھڙو آھي؟
منی دِین اسلام اِنت۔	منھنجو دين اسلا م آھي.
تئی قوم کجام اِنت؟	تنھنجي قوم ڪھڙي آھي؟
منی قوم بلوچ اِنت۔	منھنجي قوم بلوچ آھي.
تئی زبان کجام اِنت؟	تنھنجي ٻولي ڪھڙي آھي؟
منی زبان بلوچی اِنت۔	منھنجي ٻولي بلوچي آھي.

شما چنچو براس اِت؟	توهان گهڻا ڀائر آهيو؟
اَما چار براس ایں۔	اسين چار ڀائر آهيون.
چہ شما مستر کئے اِنت؟	توهان مان وڏو ڪير آهي؟
شاہ مراد اَچ ما مستر اِنت۔	شاهه مُراد اسان مان وڏو آهي.
چہ شما گستر کئے اِنت؟	توهان مان سڀ کان ننڍو ڪير آهي؟
اَچ ما گستریں گُوهار اَنت۔	اسان کان ننڍيون ڀيڻون آهن.
شمئے چنچو گُوهار اَنت؟	توهان جون ڪيتريون ڀيڻون آهن؟
مئے دو گُوهار اَنت۔	اسان جون ٻه ڀيڻون آهن.

چِل ءُ نُہمی دروَنت سبق اُڻونجاهون

لفظ	معني		
روچ	سج	ڈیگر	شام
کدیں	ڪڏهن	ایرزَوگ	لهڻ
ٹِک وَنت	ايرندو آهي	روگپت	اولهه
بام	صبح	برگت بُوگ	لهڻ
چہ گُجا	ڪٿان	ماه	چنڊ
دَرکپیت	ايرندو	دَرپشگ	چمڪڻ

شُگرب/روبِک	اوڀر	شَپ	رات
کدی	ڪڏهن	اِستار	تارا/تارو

روچ کدیں بِک دَنت؟	سج ڪيڏي مهل اُڀرندو آهي؟
روچ بام ءَ بِک دَنت۔	سج صبح جو اُڀرندو آهي.
روچ چه کُجا درکئیت؟	سج ڪٿان اُڀرندو آهي؟
روچ چه شُگرب ءَ درکئیت۔	سج اوڀر مان اُڀرندو آهي.
روچ کدی برگت بیت؟	سج ڪيڏي مهل لهندو آهي؟
روچ دیگر ءَ برگت بیت۔	سج شام جو لهندو آهي.
روچ کُجا ایرروَت؟	سج ڪهڙي پاسي لهندو آهي؟
روچ روگیت ءَ ایرروَت۔	سج اولهه ڏانهن لهندو آهي.
ماه کدی درپش ایت؟	چنڊ ڪڏهن چمڪندو آهي؟
ماه شَپ ءَ درپش ایت۔	چنڊ رات جو چمڪندو آهي.
اِستار کدی درپش اَنت؟	تارا ڪهڙي مهل چمڪندا آهن؟
اِستار شَپ ءَ درپش اَنت۔	تارا رات جو چمڪندا آهن.

پنجاہمی درونت سبق پَنجاهون

لفظ	معني		
چکہ	ڪيترو/ڪيترا	ھچنگ	هفتو
اُدار	ڪلاڪ	دوازدہ	ٻارنهن
دمان	مِنٽ	ماہ	مهينو
گترہ	سيڪنڊ		
ليپ سال	اھو سال جنھن ۾ فيبروري ۽ جا ٢٩ ڏينھن ٿين ۽ اِھو سال ٽِن سالن کان پوءِ ٿِيندو آھي.		

یک روچ ءُ شپ ءِ تہ ءَ چکہ اُدار اَنت؟ هڪ ڏينھن ۽ رات ۾ ڪيترا ڪلاڪ آهن ؟

شپ ءُ روچ ءِ تہ ءَ بیست چار اُدار اَنت۔ هڪ ڏينھن ۽ رات ۾ چوويھہ ڪلاڪ آهن.

یک دمان ءِ تہ ءَ چکہ گترہ اَنت؟ هڪ منٽ ۾ ڪيترا سيڪنڊ آهن؟

یک دمان ءِ تہ ءَ شست گترہ اَنت۔ هڪ منٽ ۾ سٺ سيڪنڊ آهن.

یک ھچنگ ءِ تہ ءَ چکہ روچ اَنت؟ هڪ هفتي ۾ ڪيترا ڏينھن آهن؟

یک ہپتگ ءِ تہءَ ہپت روچ اَنت۔	هڪ هفتي ۾ ست ڏينهن آهن.
ہپتگ ءِ روچانی نام کجام اَنت؟	هفتي جي ڏينهن جا نالا ڪهڙا آهن؟
شمبے، یک شمبے، دوشمبے، سے شمبے،	ڇنڇر، آچر، سومر، اڱارو، اربع،
چار شمبے، پنچ شمبے، آدینہ۔	خميس، جمعو.
یک ماہ ءِ تہءَ چنکہ ہپتگ اَنت؟	هڪ مهيني ۾ ڪيترا هفتا آهن؟
یک ماہ ءِ تہءَ چار ہپتگ اَنت۔	هڪ مهيني ۾ چار هفتا آهن.
یک سال ءِ تہءَ چنکہ ماہ اَنت؟	هڪ سال ۾ ڪيترا مهينا آهن؟
یک سال ءِ تہءَ دوازدہ ماہ اَنت۔	هڪ سال ۾ ٻارهن مهينا آهن.
ماہانی نام کجام اَنت؟	مهينن جا نالا ڪهڙا آهن؟
تاکشان، بہاراں، اوستپان، مولمان،	جنوري، فيبروري، مارچ، اپريل، مئي،
گزا، سوچکان، جلکان، جلشکان،	جون، جولاءِ، آگسٽ، سيپٽمبر، آڪٽوبر،
ساچان، تومشان، سارتان، گوپشان۔	نومبر، ڊيسمبر.
یک سال ءِ تہءَ چنکہ روچ اَنت؟	هڪ سال ۾ ڪيترا ڏينهن آهن؟
یک سال ءِ تہءَ ۳۶۵ روچ اَنت۔	هڪ سال ۾ ٣٦٥ ڏينهن آهن.
لیپ سال (leap year) ءِ چنکہ روچ اَنت؟	ليپ سال ۾ ڪيترا ڏينهن آهن؟
لیپ سال ءِ تہءَ ۳۶۶ روچ اَنت۔	ليپ سال ۾ ٣٦٦ ڏينهن آهن.

لیپ سال چی اِنت؟

ليپ سال چا آهي؟

ہماسال ءَ فروری ءِ ماہ ءِ روچ ۲۹ بنت آرا لیپ سال گوش اَنت۔

جنهن سال جي فيبروري ۽ جي مهيني جا ڏينهن ۲۹ ٿين ، تنهن کي ليپ سال چئبو آهي.

لیپ سال چنکہ سالاں پد کئیت اِنت؟

ليپ سال گهڻن سالن کان پوء ايندو آهي؟

لیپ سال ئے سالاں پد کئیت اِنت۔

ليپ سال ٽن سالن کان پوء ايندو آهي.

پنجاہئمی وروُنت سبق ايکونجاهون

لفظ	معني		
وزنماز	وضو	شوَوَگ	ڏوڻ
پرچا	چالاء	وهد	وقت
چیواکہ	چاکاڻ ته	گجاگُو	کيڏانهن
دیم	مُنهن	ھزگار	شاهوڪار
باشک	ٻانهن	سرءَ	تي
نرؤشک	نونٽ	گرؤ	ٽِٽي

دزنماز نہ گرے؟	وضو ڪونہ ڪندين؟
دزنماز گراں۔	وضو ڪندس.
مردم پرچا دزنماز گرانت؟	ماڻھو ڇا لاءِ وضو ڪندا آھن؟
چیواکہ دزنمازپہ نمازءَ فرض اِنت۔	ڇاڪاڻ تہ نماز لاءِ وضو فرض آھي.
دزنمازءِ چنکہ فرض اَنت؟	وضو جا ڪيترا فرض آھن؟
دزنمازءِ چار فرض اَنت۔	وضو جا چار فرض آھن.
دزنمازءِ چاریں فرض گجام اَنت؟	وضو جا چار فرض ڪھڙا آھن؟
دزنمازءِ چاریں فرض ایش اَنت۔	وضو جا چار فرض ھي آھن.
(۱)دیم ءِ شودگ (۲)بانُکاں تاں ٹُرونکءَ شودگ(۳)سرءِ مسح کنگ (۴)دوئیں پاداں تاں گُوءَ شودگ	(۱) منھن ڌوئڻ (۲) ٺونٺن تائين ھٿ ڌوئڻ. (۳) مٿي جو مسح ڪرڻ (۴) ٻئي پير ٽڪي ءَ تائين ڌوئڻ.
نمازءِ وھدءَ دیم گجا تکو کنگ لوٹ اِیت؟	نماز پڙھڻ وقت منھن ڪيڏانھن ڪرڻ گھرجي؟
نمازءِ وھدءَ دیم قبلہءَ کنگ لوٹ اِیت۔	نماز پڙھڻ وقت منھن قبلي ڏانھن ڪرڻ گھرجي.
زکواۃ کئی سرءَ فرض اِنت؟	زڪوات ڪنھن تي فرض آھي؟
زکواۃ ھزگارءِ سرءَ فرض اِنت۔	زڪوات شاھوڪارن تي فرض آھي.

حج کئی سرءَ فرض اِنت؟	حج ڪنهن تي فرض آهي؟
حج هڙگارءِ سرءَ فرض اِنت۔	حج شاهوڪارن تي فرض آهي.
تیوگیں عُمرءَ چنچو حج فرض اِنت؟	سڄي ڄمار ۾ ڪيترا حج فرض آهن؟
تیوگیں عُمرءَ یک ہَجے هڙگارءِ	سڄي ڄمار ۾ هڪ حج شاهوڪار
(حج ءِ ارزشت داروکءِ) سرءَ فرض اِنت۔	(حج جي طاقت رکندڙ) تي فرض آهي.
زکواۃ چنچو دیگ لوٹ اِیت؟	زڪوات ڪيتري ڏيڻ گهرجي؟
زکواۃ دوءُ نیم درسد (٪) (بزان چِلی بہر)	زڪوات اڍائي سيڪڙو (يعني چاليهين ڀتي)
دیگ لوٹ اِیت۔	ڏيڻ گهُرجي آهي

پنجاہ ءُ دومی درونت سبق ٻاونجاهون

لفظ	معنيٰ		
لالا	آدا	ڳجا	ڪٿي/ڪٿان
کئے	ڪير	ڪار	ڪم
اِدءَ	هِتي	آتکگ ے	آيو آهِين
کرتءَ	وٽ	آتکگاں	آيو آهيان

لالا تو کئے ئے؟	ادا تون ڪير آهين؟
من بلوچے آں۔	مان بلوچ آهيان.
چہ کُجا آتگ ئے؟	ڪٿان آيو آهين؟
من چہ کراچیءَ آتکگاں۔	مان ڪراچيءَ کان آيو آهيان.
تئی نام کئے اِنت؟	تنهنجو نالو ڇا آهي؟
منی نام دوست محمد اِنت۔	منهنجو نالو دوست محمد آهي.
اِدءَ کئی رِکرءَ آتگ ئے؟	هتي ڪنهن وٽ آيو آهين؟
اِدءَ داد محمدءِ رِکرءَ آتکگاں۔	هتي داد محمد وٽ آيو آهيان.
داد محمد تئی کئے اِنت؟	داد محمد تنهنجو ڇا آهي؟
داد محمد منی ناکو اِنت۔	داد محمد منهنجو چاچو آهي.
داد محمد چے کارگنت؟	داد محمد ڇا ڪندو آهي؟
داد محمد ڈرائیور اِنت۔	داد محمد ڊرائيور آهي.

پنجاهٔ سیئیمی درونت سبق ٽيونجاهون

معني	لفظ	معني	لفظ
امتحان	چکاس	منهنجو	منی
اينڊڙ	آوکیں	ڄمار	عمر
اسڪول	دربرجاه	پڙهين ٿو	وان بے
شروع	بناه	پڙهڻ	وانگ

تئی نام کئے اِنت؟	تنهنجو نالو ڇا آهي؟
منی نام دِلوش اِنت۔	منهنجو نالو دِلوَش آهي.
تئی عمر چنکس اِنت؟	تنهنجي ڄمار گهڻي آهي؟
منءَ ده سال اِنت۔	مان ڏهن سالن جو آهيان.
تو کجا روئے؟	تون ڪيڏانهن وڃين ٿو؟
من دربرجاهءَ روان۔	مان اسڪول وڃان ٿو.
شمئے دربرجاه کجا اِنت؟	توهانجو اسڪول ڪٿي آهي؟
مئے دربرجاه شهرءَ اِنت۔	اسان جو اسڪرل شهر ۾ آهي.
تو کجام درجهءَ وان ئے؟	تون ڪهڙي درجي ۾ پڙهين ٿو؟

من پنچمی درجہءَ واناں۔	مان پنجين درجي ۾ پڙهان ٿو.
شمے اُستادءِ نام کئے اِنت؟	توهان جي استاد جو نالو ڇا آهي؟
مے اُستادءِ نام کریم داد اِنت۔	اسان جي استاد جو نالو ڪريم داد آهي.
شمارا حساب کئے وانین اِیت؟	توهان کي حساب ڪير پڙهائي ٿو؟
مارا حساب کریم داد وانین اِیت۔	اسان کي حساب ڪريم داد پڙهائي ٿو.
شمے چکاس کدی بنت؟	توهان جا امتحان ڪڏهن ٿيندا؟
مے چکاس آؤکیں ماہءِ دہمی روچءَ بناہ بنت۔	اسان جا امتحان ايندڙ مهيني جي ڏهين تاريخ کان شروع ٿيندا.

پنجاہءُ چارُمی درونت

سبق چوونجاهون

لفظ	معني	لفظ	معني
دیم دیگ	موڪلڻ	پَکّن	مون لاءِ
ٹپال کس	ڊاڪخانو/ٽپال گهر	زَرّ	پئسا
سَرگن	پُهچاءِ	کارَگ	آڻ
کاگد	خط	گُجام	ڪهڙو
اَنُوں	هينئر	گِچ	ماپ
پشترے	ٿوري دير کان پوءِ	لَس	عام
وارَخَگ	موٽڻ	چِنچو	ڪيترو/ڪيترا
بِکساس	تقريباً	بیار	آڻ /وٺ، اَچ/ڪٿي اچ

عمر تو ٹپال کسءَ روئے؟	عمر تون ڊاڪخاني ويندين؟
ھوُ منءَ رجسٹری یے دیم دیگی اِنت۔	هائو مونکي رجسٽري موڪلڻي آهي.
مہربانی بکّن منی کاگدءَ ہم ٹپال کسءَ سَرگن۔	مهرباني ڪري منهنجو خط ڊاڪخاني ۾ پهچاءِ.
ھوُ من تئی کاگدءَ براں۔	هائو مان تنهنجو خط نيان ٿو.
اَنُوں ساعت چنت اِنت؟	هينئر وقت ڪيترو ٿيو آهي؟

اَنُوں ساعت دہ اِنت۔	هينئر ڏهه ٿيا آهن.
کاگدءَ منءَ دے من پیشترے رواں۔	خط مونکي ڏي مان ٿوري دير کان پوءِ وينديس.
واڑگ ءِ چے وھدءَ بیت؟	وري ڪڏهن موٽندين ؟
کساس دوازدہءَ پدءَ کایاں۔	تقريباً ٻارهين وڳي موٽي ايندس.
پِمّن چیزے لِفافہ ھم بیار۔	مون لاءِ ڪُجهه لفافا به وٺي اَچجان ءِ.
ھَو منءَ زرّاں بدے من پہ تو لفافہ ھم کاراں۔	هائو مونکي پيسا ڏي مان تو لاءِ لفافا به آڻيندس.
کجام رنگءِ لفافہ بہ بنت؟	کهڙي ماپ جا لفافا هجن؟
ہے لُس لفافہ کہ ٹِکٹ اِش پہ اِنت۔	اُهي عام لفافا جن تي ٽڪليون لڳل آهن.
چنچو بیاراں؟	ڪيترا وٺي اچان؟
چار لفافہ بیار۔	چار لفافا وٺي اچ.

پنجاہ ءُ پنچمی درونت سبق پنجونجاهون

لفظ	معني	لفظ	معني
کتاب ءِ کس	ڪتاب گهر	گلدار	روپيا
گڑاچک	اسٽيشنري	پکار	ضرورت
دراہ بات ءِ	السلام عليڪم	بوانیں	سُني/ سُنو
چونیں	ڪهڙو/ ڪهڙا	پوانت بلد	ڊڪشنري/لغت
چنت	گهڻو/ ڪيترو	نیلیں	نيرو

کتاب ءِ کس گجام ءِ دیم ءَ اِنت؟	ڪتاب گهر ڪهڙي پاسي آهي؟
کتاب ءِ کس آ دیم ءَ اِنت۔	ڪتاب گهر هُن پاسي آهي.
بُرواں کتاب ءِ کس ءَ چیزے گڑاچک	هل ته ڪتاب گهر مان ڪُجهه
زُوراں۔	اسٽيشنري وٺون.
واجہ دراہ بات ءِ!	سائين السَلام عليڪم!
منا دو رِم کاگد بدے۔	مونکي ٻه رِم ڪاغذ ڏيو.
چونیں کاگد؟	ڪهڙا ڪاغذ؟
سادئیں کاگد۔	سادا ڪاغذ .
مس ءِ شیشگ ءِ بہا چنت اِنت؟	مس ڪپڙي ء جي قيمت گهڻي آهي؟

مَس ءِ شیشگ دہ گلدارٔیگ اِنت۔	مس ڪپڙي ڏهن رُپين جي آهي.
تراکجام رَنگ ءِ مَس درکار اِنت؟	توکي ڪهڙي رنگ جي مَس گهرجي؟
منانیلیں مَس درکار اِنت۔	مونکي نيري رنگ جي مس گهرجي.
جوانیں بال پین اَست؟	سٺي بال پين آهي؟
ھو۔	هائو.
وچکس ئیگ اِنت؟	گهڻي جي آهي؟
پانزدہ گلدارئیگ اِنت۔	پندرنهن روپين جي آهي.
سیاھیں بال پینے بدئے۔	ڪاري رنگ جي بال پين ڏيندا.
چارکاپی، یگ پینسل ءُیگ ئیرڑے ہم بدئے۔	چار ڪاپيون، هڪ پينسل ۽ هڪ ربڙ به ڏيندا.
شمئے رکزءِ بلوچی بزانت بلد اَست؟	توهان وٽ بلوچي ڊڪشنري آهي؟
اِتاں بلوچی بزانت بلد نیست۔	نہ بلوچي ڊڪشنري ڪونهي ڪا.
منادہمی درجہ ءِ کتاب لوٹ اَنت۔	مونکي ڏهين درجي جا ڪتاب گهرجن.
گوں کتاباں کاپی ہم لوٹ اَنت یانہ؟	ڪتابن سان گڏ ڪاپيون به ڏيان يا نہ؟
ھو گوں کتاباں، کاپیاں ہم بدئے۔	هائو ڪتابن سان گڏ ڪاپيون به ڏيو.

پنجاهہ ءُ ششمی درونت — سبق ڇاونجاهون

لفظ	معنيٰ	لفظ	معنيٰ
لالا	ادا	لوٹ لوت	کپي/گھرجي
پیشدار	ڏيکار	گد	ڪپڙو
گُجام	ڪھڙو	گرماوَگ	اونهارو
چارے	ڏسين ٿو	گران	مهانگو
بُنز	ٿلهو	شَش	ڇهه

لالا! من ءَ شرّیں گدے پیشدار۔	ادا مونکي سٺو ڪپڙو ڏيکاريو.
گُجام رنگ ءِ گد ءَ چارے؟	ڪھڙي رنگ جو ڪپڙو ڏسندؤ؟
هلکائیں رنگ ءِ گد ءَ پیشدار۔	هلڪي رنگ جو ڪپڙو ڏيکاريو.
اے بازبزیں گدے۔	هي ٿلهو ڪپڙو آهي.
اے من ءَ نہ لوٹ لوت۔	اِهو مونکي نہ کپي.
اُنچیں گدے بہ بیت کہ گرماوَگ ءَ گورءَ گنگ بہ بیت۔	ڪپڙو اهڙو هجي جو گرمي ۾ جي مُند ۾ پائڻ جهڙو هجي.
اے جوان اِنت۔	اِهو سٺو آهي.
بلے اِشی ءِ رنگ روَت یا نہ؟	پر هن جو رنگ ڦِٽندو يا نہ؟

إتاں، اے گدءِ رَنگ نہ روَت۔ — نہ، هن جو رنگ نہ ٽوٽندو.

ایشیءِ والے چون دَیے؟ — هن جو وال ڪيتري رقم جو آهي؟

والے چِل کلداریگ اِنت۔ — هڪ وال چاليھ روپين جو آهي.

گمُوگم بہ گِن تو بازگران دیگ ءَ ئے۔ — ڪجھ سستو ڪريو توهين تہ مهانگو ٿا ڏيو.

پنچ کلدار گم بدئے۔ — پنج روپيا گهٽ ڏيو.

نوّاں گوا شَش وال بدئے۔ — چڱو مونکي ڇھ وال ڏيو.

شَش والءِ زَرّ چِکت بُوت اَنت؟ — ڇھ وال ڪپڙي جي قيمت ڪيتري آهي؟

دوسددہ کلدار۔ — ٻہ سو ڏھ روپيا.

پنجاہءِ ھپتمی دروَنت سبق ستونجاهون

لفظ	معني	لفظ	معني
مڑاهدار	محترم	ورگ	کاڻ/کاڏو
مجلس	محفل	رَوگ	وڃڻ
دپار	گِرَھ	چوش	ائين
زُور	سگھ	زوراک	وس وارو
مُرو	وڃ	شوَگ	ڏوڻ
کار	ڪم	دسپاک	توال

پمیشا   تهنڪري   ماھیگ   مڇي

اُگہ   جيڪڏهن   بُتگ   ڏونئرو

مڑاہ داریں واجہ تئی مجلس جوان اِنت۔   سائين توهان جي محفل ڀلي آهي.

بلے من اِجازت لوٹاں۔   پر مان اجازت ٿو گهران.

نہ واجہ، مھربانی بکن بہ نند   نہ سائين مهرباني ڪري ويهو.

نان تیار اِنت، دپارے وُرگ ڑا بُرو۔   ماني تيار آهي، ٻہ ٽي گرهہ کائي پوءِ وڃو.

من ءَ را ضروری کارے اَست، پمیشا من   مونکي هڪ ضروري ڪم آهي،

روگ لوٹاں۔   تنهنڪري اجازت ٿو گهران .

اُگہ من ءَ کارے مہ بوتین اَت من وت نہ   جيڪڏهن مونکي ڪم نہ هجي ها

لوٹاں۔   تہ مان پاڻ ئي نہ وڃا ها.

نان ءَ ورے گڑا روئے، چوش تراگس   ماني کائي پوءِ ڀلي وڃو، ائين توهانکي

تمیل اِیت۔   اجازت هرگز نہ آهي.

شما زوراک اِت۔   توهين وس وارا آهيو.

ناعلاجی ءَ ترا گپ اِیت۔   مجبور ٿي ويهندس.

علی واجہ ءِ دستاں نشوا ئیں۔   علي سائينءَ جن جا هٿ ڌوئار.

ھوُ واجہ۔   جي سائين.

دسپاک گجا اِنت؟	توال ڪٿي آهي؟
ایش اِنت واجہ۔	هي آهي سائين.
بسم اللہ بکن	بسم الله ڪريو.
اے سبزی ءِ نارُشت اَنت۔	هي ءُ ڀاڄي ءَ جو ٻوڙ آهي.
اے ماھیگ ءِ نارُشت اَنت۔	هي ءُ مڇي ءَ جو ٻوڙ آهي.
ھرچی دِل کنیت ھمائی ئُور۔	جيڪو اوهانکي پسند اچي سو کائو.
علی جگّے دوگ ہم بیار۔	علي جڳ لسّي جو به کڻي اچ.
علی من ءَ گلاسے آپ بدئے۔	علي مونکي گلاس پاڻي ءَ جو ڏي.
یک کاشی یے بتگ ہم بیار۔	هڪ پيالو ڏونرو به کڻي اچ.

پنجاہ ءُ ھشتمی دروشت سبق اٺونجاهون

لفظ	معني		
بگاگ	واڱڻ	گران	مهانگو
پیاز	بصر	اَرزان	سستو
سیرک	ٿوم	گیچ	ڏاڍا
کوبیج	ڪدو	چیچ	گهٽو/ڪيترو

واڱڻ ڪلو گهڻي جو آهي؟	بٹاگ ءِ کلوے چِنت ءَ دئے؟
هڪ ڪلو واڱڻ ٻارهن روپين جو آهي.	بٹاگ ءِ کلوے دوازده کلداریگ اِنت۔
بصر آهن؟	پیماز اَست؟
هائو بصر به آهن.	ھَو پیماز ھم اَست۔
ٿوم نٿي ڏسجي!	سیرک گندگ نہ بنت!
ٿوم آهي، گهڻي ڏيان ء؟	سیرک اَست اِنت، وتی پدیاں؟
پنج روپين جي ٿوم به ڏيو.	پنچ کلدارءِ سیرک ھم پدئے۔
ڪدو ڪلو گهڻي جو آهي؟	کوبیچ ءِ کلوے چون دئے؟
هڪ ڪلو ڪدو ويهہ روپين جو آهي.	کوبیچ ءِ کلوے بیست کلداریگ اِنت۔
توهين مهانگا ٿا ڏيو، منڊي ۾ ته	شُما باز گران دئیت، کوبیچ منڈیءَ
ڪدو سستا آهن.	اَرزان اِنت۔
پنج روپين جا ڏاٿا، پنج روپين جو ڦودنو	پنچ کلدارءِ گینچ ءُ پنچ کلدارءِ پورچینک
به ڏيو.	ھم پدئے۔
ٻه ڪلو پٽاٽا به ڏيو.	دو کلو پٹاٹا ھم پدئے۔

پنجاہ ءُ نہمی دروشت   سبق اُٺهٺ

لفظ	معنيٰ		
بُز	ٻڪري	شیری	کير ڏيندڙ
چون	ڪيئن	بُنیادی	سُٺي نسل جو
سٹیل کنگ	ڏِسڻ	زرد	ڏوکو
زرّ	پئسا	زاھِگ	ويامڻ/ويم

واجہ دِلُو! ایمریں ڈے پڑی ءُ بُزے گِریں کائیں۔	ادا دِلُو! هل ته پڙي ۾ مان ٻڪري وٺي اچون.
پڑی ءُ روگ ءِ ضرورت نہ اِنت۔	پڙي ۾ وڃڻ جي ضرورت نه آهي.
پر چا پڑی ءُ روگ ءِ ضرورت نہ اِنت؟	ڇو پڙي ۾ وڃڻ جي ضرورت نه آهي؟
ڈے اِیُمنی بُزّ ءُ باز اِنت۔	ادا! ٻڪريون مون وٽ جام پيئيون آهن.
بیا چہ ماہاں یکے بِبَر۔	اچ انهن مان هڪ کاهي وڃ.
تو باریں بُزءِ چون دے، گوں من اِنکہ زَر نیست۔	تون الائجي ٻڪري ڪيئن ٿو ڏين، مون وٽ ايترا پئسا نه آهن.
تو بیا بُزءَ سٹیل کن اَچ تو من ءُ زرّ ءِ لالچ نہ اِنت۔	تون اچ ٻڪري ڏسي وٺ، مونکي تو ۾ پئسن جي لالچ ڪونهي.

چوں باریں تئی بُزشیری اِنت؟	ڇا تنهنجي ٻڪري کير واري آهي؟
بلے واجہ منی بُز بُنیادی اِنت۔	هائو سائين منهنجي ٻڪري سُٺي نسل جي آهي.
بُز شیرءَ چون اِنت؟	ٻڪري ۾ کير ڪيئن آهي؟
بُز شیرءَ شَرّ انت۔	ٻڪري کير ۾ صحيح آهي.
من ترا اَر دنہ دیاں۔	آءٌ توسان دوکو نٿو ڪريان.
نواں گڑا منءَ بُزءَ پیش دار۔	چڱو مونکي ٻڪري ڏيکار.
بُز ایش اِنت۔	ٻڪري هي آهي.
ماھے بیت زاحگ۔	مهينو اڳ وئامي آهي.
کلو یے شیر دَنت۔	ڪلو کير ڏيندي آهي.
بُز منءَ دوست بیت، زَرّاں بہ گوش!	ٻڪري مونکي پسند آهي، پيسا چئو.
اے بُز پنچ ھزار کلدار ئیگ اِنت، بلے تو	هيءَ ٻڪري پنج هزار رپين جي آهي،
منی دوستیں براتے ءِ ہر چی تئی دلءَ کئیت	پر تون دوست ڀاءُ آهين، جيڪا توهان
ھمنکہ بدئے۔	جي دل ۾ اچي سو ڏيو.
نواں گڑا منءَ ترا چار ھزار کلدار دیاں۔	چڱو مان توکي چار هزار رپيا ڏيندس.

شُشُمی درونت
سبق سَٹِ

لفظ	معنيٰ		
کارگس	آفيس	نوکيں	نئون
ہِنَّت وار	توراڻتو	حال پدے	ہڏاء
رکرٻھ	ياڙو	گڏّی	آخري

واجہ من ءُ پاسپورٹ کارگس ءَ روگی اِنت،	ادا سونکي پاسپورٽ آفيس وڃڻو آهي،
چہ ادءَ گجام بس پاسپورٹ کارگس ءَ روَت؟	هتان کهڙي بس پاسپورٽ آفيس ويندي آهي؟
چہ ادءَ ہچ بس پاسپورٹ کارگس ءَ نہ روَت۔	هِتان ڪا به بس پاسپورٽ آفيس ڪونه ويندي.
شُما پیسرءَ شانزدہ ڈی ءَ سرہکپ اِت، شانزدہ ڈی شمارا صدرءَ ایر گنت۔	توهان پهريائين سورهن ڊي(16 D) ۾ چڙهو، سورهن ڊي (16 D)توهان کي صدر لاهيندي،
چہ اودءَ شما پاداں ہم شت گن اِت،	هُتان توهين پنڌ به وڃي سگهو ٿا.

پاسپورٹ کارِکس ءِ بس ہم شمارا چہ اودءِ رس ایت۔	پاسپورٽ آفيس جي بس به توهان کي هُتان ملندي.
اگہ شما رکشہ یے ءَ بند اِت تہ رکشہ ہم شمارا پاسپورٹ کارِکس ءَ سر گنت۔	جيڪڏهن توهان رڪشي ۾ ويهندا ته رڪشا به توهان کي پاسپورٽ آفيس پهچائيندو.
شانزدہ ڈی چہ گجا کئیت اِنت؟	سورهن ڊي(16 D) ڪٿان ايندي؟
شانزدہ ڈی چہ بھینس کالونی ءَ کئیت۔	سورهن ڊي(16 D) ڀينس ڪالوني ۾ مان ايندي.
شانزدہ ڈی ءِ اسٹاپ گجام اِنت؟	سورهن ڊي (16 D) جو اسٽاپ ڪهڙو آهي؟
شانزدہ ڈی ءِ اسٹاپ ہمیش اِنت کہ تو اوشتاتگ ئے۔	سورهن ڊي(16 D) جو اسٽاپ اهو آهي، جتي تُون بيٺو آهين.
ایش اِنت شانزدہ ڈی ہم اَتک۔	اِجهو سورهن ڊي (16 D) به آئي.
بجواں من شمئے منت واراں۔	مان توهان جو ٿو رائتو آهيان.
والجہ صدر ءِ کرایہ چنت اِنت؟	ادا صدر جو ڀاڙو ڪيترو آهي؟
صدر ءِ کرایہ دہ کلدار اِنت۔	صدر جو ڀاڙو ڏهه رپيا آهي.

گس ءِ بجّانی جوڑ کنگ ءِ حاترا کاگدے دیم پہ گس ءِ واھُند ءَ

میمن گوٹھ کراچی

۲۰۰۷/۹/۸

مڑاہ داریں واجہ

دراہ بات ئے!

مروچاں ھورءُ ھَڑَگ ءِ سَوب ءَ شمئے جاگہ ءِ جاوراں باز ھراب بوتگ، ھَورءِ دارگ ءَ پدا ہم تاں دو ساعتاں بان ءِ چھت آپ ؤتچّن ایت۔ مہربانی بکن ات چھت ءِ ہے کار ءَ زُوت بکنائین اِت، نہ تہ من وت ہے کار ءَ کنائینان ءُ ھرچ بوتگیں زرّاں چہ شمئے کریہاں کشاں۔

دز بندی کنوک

حسن علی

جاهه جي مالڪ کي جاهه جي مرمت لاءِ خط

ميمڻ ڳوٺ ڪراچي

۲۰۰۷/۹/۸

محترم جناب

اَلسّلام عليڪم

اَڄ ڪلهه برساتن جي ڪري اوهانجي جاهه جي حالت تمام خراب ٿي چڪي آهي، سيئهن سبب ڇت ڪان پوءِ پڻ ڪلاڪن تائين ڇت ٽمندي رهندي آهي. مهرباني ڪري ڇت جو اهو ڪم ڪرائي ڏيندا ، نه ته مان پاڻ اهو ڪم ڪرائي، خرچ ٿيل رقم توهان جي مسواڙ مان ڪاٽيندس.

عرض گذار

حسن علي

چہ دربرجاہ ءِ ھیڈ ماسترءَ یک روچ ءِ موکل ءِ حاترا دزبندی

دیم پہ واجہیں ھیڈ ماسترءَ

اءب،ت دربرجاہ کراچی

دراہ بات ئے!

ءِزتمندیں واجہ:

من ہیرگ زھگ شاہ دوست ءِ نودربر دہمی رکلاس ءِ گوں شما پہ ادب دست بنداں کہ دوشی شپءَ منءَ را تپءَ گور جتگ ءُ سرہم باز دردکنگءَ اِنت پہ ہمے حاترا مروچی دربرجاہءَ ساڑی بُوت نہ کناں۔

ہمروانی بکن اِت منءَ یک روچےءِ موکل شات بہ کن اِت، من گوں دِل ءِ جملا نگیءَ شمئے منت واراں۔

منت وار!

شمئے کسترپاد نودربر

ہیرگ

رکلاس دہمی

جمال گوٹھ

۳۔۸۔۲۰۰۸

هيڊ ماستر کي هڪ ڏينهن جي موڪل لاءِ درخواست

خدمت ۾ جناب هيڊ ماستر صاحب

ا،ب،ت اِسڪول ڪراچي.

اَلسلام عليڪم!

جناب اعليٰ:

آءٌ عرضدار پِيرَگ ولد شاه دوست پڙهندڙ درجو ڏهون سائين جن کي هَٿ ادب جا ٻڌي عرض ٿو ڪريان، ته مونکي رات کان مٿي ۾ سخت سور ۽ بخار آئم، تنهنڪري اسڪول ۾ حاضر ٿيڻ کان لاچار آهيان.

مهرباني فرمائي مونکي هڪ ڏينهن جي موڪل ڏيڻ جي عنايت ڪرڻ فرمائيندا، ته سائين جن جو شڪر گذار رهندس.

فقط

اوهان جو فرمان بردار شاگرد

پِيرگ ولد شاه دوست

پڙهندڙ ڪلاس ڏهون

جمال ڳوٺ

۲۰۰۸/۸/۳

کاگدے پہ دلبریں دوست ءِ پنٹو ءَ

لانڈھی کراچی

۲/ ۳/ ۲۰۰۷

دلبریں دوست دادشاہ !

گل ءُ شادان بات اِت

السلام علیکم!

چہ مہراں سَرَ ریچ ایں سلام ءَ پد حال ایش اِنت کہ من دراہ ءُ سَلامت اوں چہ واجہیں خُداءَ پہ شما سلامتی ءِ واھگ داروں۔

دیگر ءَ احوال چوش اِنت کہ من پہ شُمئے دعوت ءَ منت واروں، واجہیں ہمبل منی وَتی دل ءِ واھگ ہمیش اَت، کہ من ماں تیرماہ ءَ شال ءَ بیایاں، شُمئے کاگدءِ رسگ ءَ پد من باز شادان بُوتوں، کہ شما من ءَ راشال ءَ آیگ ءُ مَترءُ تاب کنگ ءِ دعوت داتگ۔ اگہ خداءَ واہ اِت تہ من آوکیں یک شُمبے ءَ دیم پہ شما کایاں، پمن نکانسر مہ بیت۔

درستاں سلام بہ رسیت۔

کستر

شُمئے ہمبل

رحیم بخش

دوست جي خط جو جواب

لانڍي ڪراچي

٢٠٠٧/٣/٢

پيارا دوست داد شاهہ! سدا خوش هجو

السلام عليڪم!

بعد گهڻن سلامن ۽ سڪ جي لکجي ٿو، تہ آءٌ بلڪل خيريت سان آهيان ۽ الله تبارڪ وتعاليٰ کان اوهان جي خيريت جو طلبگار آهيان.

مطلب تہ احوال هن ريت آهي تہ آءٌ توهان جي دعوت جو شڪر گذار آهيان. آداسائين منهنجي پاڻ اِها مرضي هئي تہ مان اونهاري ۾ ڪوئيٽا اچان، توهان جي خط ملڻ کان پوءِ مان ڏاڍو خوش ٿيس تہ توهان ،ونگي ڪوئيٽا اچڻ جي دعوت ڏني ، جي خدا گھريو تہ مان ايندڙ آچر جي ڏينهن توهان ڏانهن ايندس. وڌيڪ فڪر نہ ڪريو،سڀني کي سلام ڏيندا.

فقط

اوهان جو دوست

رحيم بخش

جتل پهاڪا

اِشناپين ڀِنڊءِ گُڙُڪور اَنت — تڪوي ڪتي اندا گُلرَجِتي. يا تڪڙ ڪم شيطان جو.
(جيڪو ماڻهو ڪم ۾ اجائي تڪڙ ڪندو تَنهن جو ڪم رُلندو)

اُشتر وتي بارءَ وت زوُرايت،
بلے واجہءِ جيءَ لوٹ ايت۔ — پيٽ پر، ڀُني ء لڏ.
(مطلب ته نوڪر يا مزدور کي چڱي طرح ڪارائجي ،ته هو اطمينان سان ڪم ڪري.)

اُشترءِ دُزّی ءِڪپن رِكنزي — نڻ به تکي ،ڳڙ به مٺو.
(لالِچي ماڻهو، رشوت وٺڻ کي فائدي مند سمجهندو آهي، پر ڦڪڙجڻ جو ڊپ به اَٿس.)

اَمودهٔ ورے اَمودهٔ ری ئے ۔ — ويهي دريا جي پرتي وجهي واڳوءَ سان وير.
(جنهن جي هٿ هيٺ ڪم ڪجي تنهن سان دشمني نه رکجي)

بختاوریں چُک گوازگ ءِ زانگ بیت۔ — سڀاڳو ٻٽ پينگهي ۾ پڌرو.

(مطلب ته ماڻهو پنهنجي چال چلن مان
ئي پڌرو ٿئي ته اشراف آهي يا بدمعاش.)

بازءِ پدءَ گل مکن په کمّءِ غم مکن۔ — ٿورو ڏسي اُرهو نه ٿجي، گهڻو ڏسي سَرهو
نه ٿجي.

(هر وقت الله تعاليٰ جو شڪر ادا ڪرڻ
گهرجي سک ۽ ڏک سڀ الله تعاليٰ جي
وس ۾ آهن.)

بُزءَ دی ریش پہ — سُرمو سڀڪو ٻاني پر اک اک ۾ فير آهي.

(جيڪو ڪم هوشيار ماڻهوءَ هٿان سُڌري
سو بي وقوف جي هٿان برباد ٿئي.)

بد کنے پہ وَت نیک کنے پہ وَت۔ — جهڙي ڪرڻي تهڙي ڀرڻي.

(نيڪ يا بد ،جو بئي لاءِ ڪندو يا سوچيندو
سو پاڻ لُڻندو.)

بُگّش جنک ءَ نشار پوہ بیت۔ — چئو ڌي ءِ کي ته سِکي نُنهن .

(نُنهن پرائي ڌي ءِ آهي، تنهن کي چوڻ
سَولو نه آهي.)

بگا ناچ نہ زانت زمین چوٹ اِنت۔ — ٻڙهي ھاڻ نه ڄاڻي ماري ڪُتابي.
(جيڪو ھاڻ نه ڄاڻي، سو ھٿ کي ڇا
سيکاريندو)

بخت نہ گنت یاری، گوں گُئے تو
گُن ئے گِلگ زاری۔ — جيڪو لکيو منجهه ازل، تنهنکي ڪير
وجهي جهل.
(قسمت جو لکيل ضرور ٿيڻو آهي. تنهن
کي ڪو به روڪي نه ٿو سگهي.)

بزگ ءِ جنگ نامردی اِنت۔ — مسڪين کي مارڻ سورهيه جي گلا.
(جيڪو اڳي ئي مئل آهي تنهن کي
مارڻ بهادري نه آهي)

پیگ ءَ دئے وڈی ءَ پیگ نہ مان اِیت۔ — ٻڪري جنهن وڻ سان ٻڌجي، سو ئي وڻ
کائي. يا جُوَ ڏيرِي، ڳَلهه رکوالو.
(امانت جيڪڏهن خيانت واري ماڻهوءَ
جي حوالي ڪجي، تنهن جي سلامت
رهڻ جو ڪهڙو ڀروسو.)

توکل پہ اللہ۔ — قاضي ڄاڻي، قيام ڄاڻي.
انسان کي گهرجي ته محنت ۽ سچائي ۽

سان ڪم ڪري ۽ انهيءَ ڪم کي الله تعالىٰ جي حوالي ڪري)

تمن ءَ تا پگ ءَ را شگان جت، تو سیاه ءِ۔

پرڻ چوي ڏونگهي کي وچ نه ٽنگا.
(پاڻ ۾ گهٽ عيب هوندي به ماڻهو ٻين کي مهڻو ڏيندا آهن.)

جان اُست تہ جهان اُست۔

جي ءُ خوش ته جهان خوش

چہ نانءَ رَوَءِ بلے چہ نج ءَ مہ روَ۔

لڇمي وڃي ته لڇڻ نه وڃن.
(بادشاهي مان جيڪڏهن فقيري ملي تڏهن به پنهنجو اخلاق ثابت رکو.)

چاپ یک دست ءَ توار نہ گنت۔

تاڙي هڪ هٿ نه وڄي .
(ٻن ڌرين جي رضا منديءَ سان ڪم ٿئي ٿو)

چہ نادائیں دوست ءَ، دانائیں دشمن۔

نادان دوست کان دانا دشمن ڀلو.
(نادان دوست پنهنجي نادانيءَ ڪري پنهنجي دوست کي تڪليف ۾ وجهي ٿو، پر عقلمند دشمن مان اهڙو نقصان ورلي ٿو پهچي)

چُم وتی عیاں کورانت۔ کوسو ھاٿي ڪڪُ نه ساڙي.

(ڪو به ماڻهو پنهنجي ڪي مَنو نٿو ڳهري.)

چیرءِ وتی ءِ مُھر گن، ہمسایگ ءِ دُزمہ گن۔ وار نه ڦٽي، نه ته ڪوڙاڻي ڪٽي،

ڏڻ نه ڏٽي، نه ته وڪڻ ڪٽي.

(ماڻهو پنهنجي شيءِ جي پاڻ سنڀال

ڪري ته بهتر آهي)

ڈِیھو گیش بنت، زھگ ءِ سرلوٹڈ بیت۔ گهڻين زالين گهر نه هلي، گهڻين مَردين

هر نه هلي.

(ضرورت کان وڌيڪ سڀ ڪا شيءِ

نُقصان ڪار آهي.)

دگر ءِ مال ءُ را تحمل نہ برازایت۔ لکين ليلاڻون چنيسر جي راڄ ۾.

(نوڪريا زال ڪي وڏائي ڪرڻ نه جڳائي)

ڈرنگیں مردم، مردم نہ انت، ڈرنگیں بنگ زمرد۔ ماڻهو سڀ نه سهڻا پڪي سڀ نه هنج

ڪنهن ڪنهن ماڻهو منجهه اچي بوءِ بهار جي.

(مطلب ته سڀ ماڻهو برابر نه آهن. ڪي سُهڻا

آهن ته ڪي ڪوجها، پر سياڻا ۽ عقلمند تمام

ٿورا آهن)

دستے سُر ایت، دپے سُر ایت۔	رَنج بِنا گنج کونهي. (اِنسان بنا تکليف يا محنت جي ڪامياب زندگي گذاري نٿو سگهي.
ڈڑّ ءِ مات مدام ویگ نہ پَچ ایت۔	دريا پرتي جوڪرکڏي اَج نه ٻڏي ،سُبان ٻڏي. (ٻُجڙو ڪم ڪندڙ ڪنهن نه ڪنهن ڏينهن ضرور خطا کائي.)
دو برات، سہی حساب۔	ڀاءُ ،ڀائر ،ٿيون ليکو. (وهنوار توڙي سڳي ڀاءُ سان هجي ته به وهنوار آهي.)
ڈڑّ ءِ دِل بُگث۔	ڪُتن ڪاڏي هٿ ڏوتا پيا آهن. (جي ٻري ڪمن ۾ هٿ وجهبو ته ڦٽي رهندي)
دگر ءِ ماڑی ءَ گِندے وتی گُلّ ءَ مہ سوچ۔	پرائي ماڙي ڏسي پنهنجو جُهگو نه ڊاهجي. (ٻين سان رِيس نه ڪجي)
دِریگیں ڈھل ءِ توارشادیں دل ءَ رَنجِنَن ایت۔	ڦِڪو گهڙو ڊان ڊان ڪري. (جيئن ڦِڪل گهڙي جو کڙڪو خراب ،تيئن بيوقوف ماڻهوءَ جو ڳالهائڻ اَجايو.)

دیزءِ ڈپ پچ اِنت بلے کُچک ءَ تگے بہ بیت۔

سچڻ سچي ٻانهن ڏني، ته سچي نه کُهڄي.
(جيڪڏهن ڪو مهربان ٿئي ته اُن جي مهرباني مان غلط فائدو حاصل نه ڪجي.)

دل نہ گش ایت، نان ماں تیمن ءَ نہ پُٹش ایت۔

دل ڪونه ته عُذر گهڻا.
(ماڻهو جي دل ۾ کوٽ هوندو ته بيشمار بهانا ڪري سگهي ٿو.)

روَت عِلت، نہ روَت عادت۔

عِلت وڃي، عادت نه وڃي.
(دوا ڪرڻ سان بيماري ڇڏي وڃي پر عادت ڪڏهن ڪين مٽبي آهي.)

راست ءِ بوجیگ لڈ ایت، بلے نہ بڈ ایت۔

سچ جي ٻيڙي لڏي، پر ٻڏي ڪين.
يا سچ ته ٻيڙو تَرُ.
(سچ هميشه قائم آهي تنهن کي نه لهر نه لوڏو)

زھگ غریت، گڑاماس ءِ مچگین ایت۔

اَنُ گهرِيو ماءُ به هٿ کي ٻيو نه ڏي.
. (ٻنا چوڻ جي ڪو به ڪم نه ٿو ٿئي.)

ڏهم ڄڀ روڪ، ٻلي زبان ڄڀ نه روڪ.

ڄڀ جي ترڪڻ کان پير جو ترڪڻ چڱو آهي.

(پير جو ترڪيل ماڻهو ٿورو گهڻو ڏک

ڪائيندو پر زبان مان اجائي ڳالهه ڪرڻ

ڪري دل آزاري ٿئي ٿي ۽ هميشه لاءِ

ناراضپو ٿئي ٿو.)

زبان شيرين، ته ملڪ گير اِنت.

اِها زبان اُس ۾ ويهاري، اِها زبان ڇانوَ

۾ ويهاري.

(جيڪو ماڻهوءَ سان ادب سان ڳالهائيندو

تنهن کي سڀ ڪو پيائيندو ۽ پيار ڪندو)

زورءِ سرءِ جاگه اِنت.

جيڪو ڏاڍو، سو ڳاڀو. يا

ڏاڍي جي لٺ کي ٻه مٿا.

(ظالم ماڻهو جيڪو ڪرڻ گهري ٿو سو

ڪري سگهي ٿو.)

زرءِ سلام اِنت.

جيڪو ڪري ڳيهه، سو نه ڪري ماءُ پيءُ.

(پئسي سان انسان هر ڪا شيءِ حاصل

ڪري سگهي ٿو.)

سارتيں ڳڙي وت ءِ وَت سانگ ءِ گنت. تڏو گهڙو پاڻ ئي پاڻ کي ڇانوَ ۾ رکائي.

(ايماندار ۽ هڏ ڏوکي ماڻهو هر وقت ۽
سڀ ڪنهن وٽ مانُ پائيندو.)

بِنگ اکہ لِبم ءُ تین اَنت، تو لگاں جا تنگ اِت اَنت۔
تيل سهانگو هجي ها ته گدڙ چوڙيون
مکين ها.

(دنيا ۾ ڪو به ڪم سولائيءَ سان ٿي
نٿو سگهي.)

ئر پڑیں مردم گوشگ نہ لوٹ اِیت۔
ٺٺوءَ کي ٺارو، ٺاڙيءَ کي اِشارو.

(بي وقوف ماڻهو پٽ لعنت سان ڪم
ڪري ٿو، ۽ اهو ڪم سياڻو ماڻهو اشاري
ملڻ سان پورو ڪري ٿو)

بِنگ ءَ سر میٹرینگ نہ بیت۔
جبل سان مٿو هڻين، نيٺ مٿو ڀڃي.

(جيڪڏهن ڪو ماڻهو پاڻ کان ڏاڍي
سان وَيرُ رکندو ته ضرور پاڻ کي نقصان
پهچائيندو آهي.)

ساد ھورءَ سد ایت بارگ اِنت۔
ڏيري ڏورڪي، مَجَر به گهٽا.

(ڪمزور ماڻهوءَ کي سڀڪو ستائي ٿو)

گُشت اوں پہ کارے، گپت اوں بیگارے۔
ويٺي سگهن کي، ڪن به وڏائي آئي.

(فائدي بدران اُلِلو نُقصان پرائڻ.)

ئُوم ءُرا ئُوشت بیا ئِکیمت بُو، پنهنجي ڪني جو نڪو ويڄ، نڪو طبيب.
ئُوشت بے من ءُشُوئی ءَ چے گرتگ- (جيڪو ماڻهو پاڻ پنهنجو زيان ڪندو،

تنهن جو ڪهڙو علاج.)

صبرءِ بُرَوَرد وَش اِنت- صبر جَنين جو سِيرُ،تير نه گُسي تِن جو.

(انسان کي هر وقت صبر ڪرڻ گهرجي،

جيڪو صبر ڪندو سو مطلب کي پهچندو.)

غَیب ءِ رازاں خدا زانت- ڪک هيٺ لک پيو آهي.

(مطلب هي آهي ته ڳجهه جي خبر ڪنهن

کي به ڪانهي سواءِ الله تعاليٰ جي.)

کاراں گنت کاھیگر، کاھاں وارت کَنِيو ڪائي فقير، لئيون جهلي پولڙو.
مادَگ- (تڪليفون هڪڙا برداشت ڪن ۽ فائدو ٻين

کي پهچي.)

کپتگ اَنت کوہ، جَمہ جنگ ھُماں- مرووان موتُ ملوڪان شڪار.

(جڏهن ڪوچڳو مڙس ڪمزور ٿئي ٿو ته

ڪو لُچو چڳو مڙس ٿئي ٿو)

کارءَ حراب گنت شاہ مراد، آنو ڪادو ڪُٺي،مار پٺي گابي کي.

لٹءَ وارت دلُراد۔

(ڪم هڪڙي خراب ڪيو، سزا ٻئي
ڪي ملي.)

کورءَ مُلتان درگیتگ۔

آنڌي وڃي مُلتان لڌو.
(جيڪو پڻ ڪان پُڇَندو رهندو سو
ضرور وڃي منزلِ مقصود تي پهچندو.)

کارءَ تیّگ اِنت، وَرگءَ
دوَر بجت۔

چاڪري چور، نيوالي حاضر.
(ڪم چور ماڻهو ڪم جي وقت وڃي
لڪي ويهي رهي ٿو، پر کاڌي وقت
سڀني کان اڳ ۾ ويٺو هوندو.)

کورءِ یاری سرءِ گاری۔

آنڌو هاٿي لشڪر جو زِيَانُ.
(بي وقوف دوست کان نقصان پهچڻ جو
انديشو رهي ٿو.)

کور پہ چاپیٹءَ وشّ اِنت۔

چَرِي ڦِتِ ۾ به خوش.
(بي وقوف ماڻهو کو ناداني ۾ جو ڪم
ڪري ۾ ڪو سياڻو ڳلا جي صورت ۾
هن جي تعريف ڪري، اهو بي وقوف
سڄ ڀُج ساراه سمجهي ڏاڍو خوش

ٽيندو.)

کدی خشک اِنت کدی تر،
کدی گرم اِنت کدی سرد۔

ڪڏهن پري ۾، ڪڏهن پاڪر ۾.
(ماڻهو سدائين هڪڙي حال ۾ نٿو رهي)

کوریں چماں پلے اَرس۔

جتي وڻ نه آهي اُتي ڪانڊيرو به وڻُ.
(جتي سڀ اڻ پڙهيل هوندا اُتي ٿورو پڙهيل به غنيمت آهي.)

کارءَ وَست شَرگنت۔

ڪِيتي مِيرَ سَيتِي.
(پنهنجو ڪم پاڻ ڪجي ته لاڀُ ٿئي.)

کاھلے نُور راھکے بُزو۔

اُهو ڪر جو مينهن وسَندي ڪم اچيئي.
(پنهنجي ڪمائي ۾ مان ڪجهه بچائي ته ڏکئي وقت ڪم اچيئي ۽ ٻين جي اڳيان هَٿ ٽنگڻو نه پوي.)

گپءِ ءُبجاہءَ دَربیار۔

ننڍي واتَ مان وڏو وِيڻُ نه ڪيجي.
(هر وقت زبان کي قابوءَ ۾ رکڻ گهرجي.)

گوکءِ زبان اِنت، کدی اے لپوزءَ
کدی آ لپوزءَ ۔ یا

ڏج تنهين جي ڏاه، جنهين جي واٽي ڪي ور گهٽان.

بہ ترس چہ مائی، کہ نہ ترس ایت خداءِ۔ (جنهن ماڻهو جي زبان ڦرندي ڦرندي
آهي تنهن کان ڊڄڻ گهرجي)

گولو حرام انت، آپشک ئے حلال انت۔ سڌين لنگهڻين کڻو حلال.
(نهايت لاچاري وقت نہ کرڻ جهڙو ڪم
بہ انسان کي ڪرڻو ٿو پوي .)

گجے چہ دپ ءَ کپیت، وتگ نہ بیت۔ ڏڌل کير ٿڻين نہ پوي.
(جيڪڏهن وقت هٿان نڪري ويو سو
وري هٿ نہ ايندو.)

گوڑکہ گٹ لیت، گڑانکو حنیں دپتران پٹگ ایت۔ ڪُنو وانيو، پرائيون وهيون ساري.
(جڏهن ڪنهن کي ناڻي جي سخت
ضرورت ٿئي ٿي، تڏهن هو ويهي پراڻا
ڪاغذ جاچيندو تہ متان پُل چوڪ
ڪري ڪا رقم نڪري اچي.)

بِکس ءَ پسوج پہ ءَ طریدانت۔ هَٿ ڪُٺائي حلوه کائڻ.
(پُڄندي کان وڌيڪ خرچ ڪرڻ.)

لنڈ رہ ءَ برگندے گورم ءَ دورگن۔ نہ ڪنو ڏسي ،نہ پونڪي.
(اُچ ءَ بدمعاش ماڻهوءَ کان هر وقت

ھاسو ڪرڻ گھرجي.)

لَنگوءِ ھوش بَہ گردایت۔

بُکَ بُکُڙو تُول داناءَ ديوانا ڪري.

(بک سڀ کان بڇڙي بلا آهي، سيائن کي

بہ چريو ڪري.)

لَٹ ءَ بُور پہ براس ءَ، گپ ءَ پکّن حدائی۔

ڏُکو ڪٽجي ياءُ لڳ، ڳالھائجي الله لڳ.

(ياءُ لاءِ وڙھجي پر جيڪڏھن شاھدي

ڏيڻي پوي تہ ھميشہ سچ ڳالھائجي.)

مُفت ءِ مال قاضی ءَ حلار اِنت۔

پرائي ڏي ءَ تان ڪارِڪَ بہ چڱي.

(بنا محنت يا ڪوشش جي ڪو فائدو

پھچي، پوءِ اھو ڪٿي تورو ھجي تہ بہ چڱو.)

مُشک ءَ وت ءَ جاگہ نیست، بلے

وشّی یے دُمب ءَ اِنت۔

پاڻ نہ پالي ڪتا ڌاري.

(گھٽ ڪمائڻ ۽ فضول خرچ ڪرڻ)

مجن چاہ ءَ پہ دِگر ءَ، وَت گپ ئے

ماں چاہ ءَ۔

جھڙي ڪرڻي تھڙي پرڻي.

(نيڪ يا بد، جو ٻئي لاءِ ڪندو يا

سوچيندو سو پاڻ لُڻندو.)

من خوشاں کَر اِنت، آ گُشیت

ڈُوش ئے۔

رِڍن اڳيان رباب، وڄائيندي ورھيہ ٿيا.

يا رڍ ڇا ڄاڻي رباب مان.

(بي وقوف ماڻهوءَ کي ڳالهه سمجهائڻ ۾ به
تمام گهڻو وقت گهرجي.)

مارءِ هونڊءَ دست مان ٽنگ۔ سُتي شينهن کي آڱر نه ڏجي.
(جاڳي واڙي ڪنهن ماڻهوءَ کي ستائڻ نه
گهرجي)

مردءِ زبان يڳ اِنت۔ ڪهي سارهي، ٻولي ٻاروچن جي.
(سچار ماڻهوءَ جي واتان ڳالهه نڪتي ته
جڻ ٿي.)

مارءِ وارتگيں چٹ ءِ، ڪرّءَ ترس اِيت۔ ڪير جو ڪاٽيل، جهڻ کي ڦوڪي پئي.
(هڪ ڀيري ڪنهن ماڻهوءَ يا شيءِ مان
نقصان پهچي، ته پوءِ وري احتياط ڪرڻ
ضروري آهي.)

مَن ٻڪان ٿُي ءَ من ميار ڀڳان، ٿُي ڳِدرو ڪِري ڪاتيءَ تي ته به ڳدري کي جوکو،
منا ٻجت ڪه من ميار ڀڳان۔ جي ڪاتي ڪِري ڳِدري تي ته به ڳِدري کي جوکو.
(ڏاڏيءَ هيٺي جي وڙهڻ مان هيٺي کي ئي
نقصان آهي، ٻوهه ڪٽي ڏوهه ڏاڏي جو ئي هجي.)

مدے فقيرءَ، ٻجن فقيرءَ ۔ نه ڏي نه ڏُکوءِ.

(کنهن جي به دل آزاري نه ڪرڻ گهرجي)

مُبات دُرّے کہ گوشاں پچوین ایت۔ اهڙو سونُ نه گهرجي، جو ڪن ڇني.

(جو ڪم فائدي واسطي ڪجي تنهن مان

مورڳو نقصان پهچي سو ڪم گهرجي.)

نوک کپیگ ءِ وام ءَ مہ زُور۔ پوءِ ڏائي کان قرض نه ڪڄي، توڙي لُٽائي

لڪَ.

(مطلب هي آهي ته ٽيئن ڏاول کان ڪڏهن

به قرض نه وٺجي.)

نان ءَ بدے گردن ءَ بچن۔ پيٽ پر ته منهن ڪارو سهي.

(ڪميڻي ماڻهوءَ کي فقط ماني ڏجي گهرجي

ٽئي ۽ عزت جو فڪر ڪرنهي.)

نیت نیک منزل آسان۔ جهڙي پت، تهڙو ڇت.

(مطلب هي آهي ته پت لسي آهي ته مٿس

ڇت به چڱي ٺهندي، جي ڪنهن ماڻهوءَ جو

اِرادو نيڪ آهي ته ڦلُ به چڱو ملندس.)

بلیمنٹ کہ بانگ دنت، دوائے کار ءَ انت۔ سوڻي هجي سال ته ڳنڍ ڳوهي نه ڪري.

يا ڄڻي ڪُڪي جي دوا پتر.

(بدمعاش ماڻهو موچڙي کان سواءِ سڌو نہ ٿئي)

نیکی مُزانت ءِ گوں نیکی مہ گن۔ کر چڱائي جڻ سان، تہ ڦيري هٿيئي ٻڻ سان.

(ڪيئي ماڻهوءَ سان ڪيترو بہ چڱو ٿي هل تہ

هُو بُرائي ڪندو.)

زورءِ لٹ ءَ زورمان اِنت۔ ڏڪنا مينهن نہ وسڻا، وسي تہ ٻوڙي

ڪانئر ڏڪ نہ هٿنان، هٽي تہ جهوري.

(ڪمزور يا ٻڄڻي ماڻهوءَ جو وڙهڻ ناممڪن

آهي،پر جي ٻڄڻو ڏڪ هٽي تہ ڏاڍو هٽي.)

وَت گلا پیمازءِ بوہ ءَ گنت۔ ڏيئي ڪي ٻُڌِ ٻہ اونده.

(ڪي ماڻهو پنهنجا عيب لڪائي فقط

پنهنجي تعريف ڪندا آهن.)

وَپچگیں مُردءِ میش ژکاریت۔ سُتي ٻلي ڪُنا ڪين ماري.

(جيڪو ماڻهو پنهنجي ڪم جو پرواه نہ

ڪندو سو نُقصان ۾ رهندو.)

وتی گوش، وتی دیم۔ ٻلي اُٺ پنهنجي مُٽ تان تِرڪي .

(ٻلي بد چال ماڻهو پنهنجي لَڇڻ ڪان پاڻ

ٻُجڙو ٿئي ۽ ماڻهن ۾ خوار ۽ ذليل ٿئي)

وَتی عیباں نہ چارایت، دِگرءِ سرءَ گند ایت۔ پاڻ نه ڀلي، لوڪان مٿيون ڏئي.

(پنهنجي اکين ۾ شهتير ڪونه ٿو ڏسي ۽ ٻين جي اکين ۾ ڪک ڏسي) (ٻين کي روڪڻ ۾ ساڳيو ڪم پاڻ ڪرڻ)

وتی بَرس ءَ روبا شیرانت۔ پنهنجي گهر ۾ ٻلي به شينهن.

(غريب توڙي شاهوڪار سڀڪو پنهنجي گهر ۾ جڻ ته راجا آهي.)

وائے وطن هُشکیں دار۔ ڳره گهٽ، پر ڄُلهه وٽ.

(پرديس ۾ مصيبت ۽ تڪليف برداشت ڪرڻ کان پوءِ ڪُجهه وڌيڪ ڪمائڻ کان پنهنجي وطن ۾ گهٽ ڪمائڻ بهتر آهي.)

ھڑے ھڑے کاسگ ءِ پُرے۔ ڦُڙي ڦُڙي ء تلاءُ.

(ٿورو ٿورو گڏ ڪبو ته گهڻو ٿي پوندو)

ہما نیت، ہما مراد۔ جهڙي نيت، تهڙي مراد.

(چڱي نيت جو ڦل به چڱو ۽ بري نيت جو نتيجو برو)

ہما دَل، ہما بَر۔ جهڙا ڪانگ، تهڙا ٻچا.

(سياڻي ماڻهو جو ٻار بہ سياڻو ٿئي ٿو.)

هرءِ سرجمل اِنت، ہرگسے لڏ اِيت۔ غريب جي جوءِ جڳ جي ڀاڄائي.

(غريب جي زال کي سڀڪو ڀاڄائي
سمجهي مٿس حڪم هلائي ٿو يعني
ڪمزور ماڻهو تي سڀڪو حڪم هلائي
ٿو)

هرنہ زانت زعفران ءِ بہا پکت اِنت۔ ڪتو ڇا ڄاڻي ڪڻڪ جي ماني ۾ مان.

(ڪميڻو ماڻهوءَ سدائين ڦِٽَ لعنت سان
سمجهندو آهي اهو شاباش چوڻ مان ڇا
سمجهندو.)

يکّيں گُلاهءَ دو سرپيم نہ بيت۔ ٻَہ گِدرا هڪ مُٺ ۾ نہ ماپن.

(هڪڙي وقت ۾ ٻن خاص ڪمن ۾
ڪامياب ٿيڻ مُشڪل آهي.)

بلوچي ٻوليءَ جا اهي لفظ جيڪي مختلف لهجن ۾ ساڳئي معنيٰ پر صورتخطي جي فرق سان استعمال ٿين ٿا.

بلوچي	بلوچي	سنڌي
مَلکمیت	مَلکمُوت	ملڪ الموت
وَپس	وَسپ	سُهه (سُهڻ جو اَمُر)
اوشت	بوشت	بِيهه (بيهڻ جو امر)
مات	ماس	ماءُ
برات	براس	ڀاءُ
پت	پس	پيءُ
اَپس	اَسپ	گهوڙو
ڈُپش	ڈشپ	ڪتو
گپسک	گسیپ	ڪَچُون
مُستگ	بُستگ	ڏونئرو
پچنڈ	میند	ويهه (ويهڻ جو امر)
رند	مند	ويهه (ويهڻ جو امر)
گنگ	گرنگ	ڪيو

ڈِینگ	ڈِینگ	ڈنو
پِینگ	بوتگ / پینگ	هو
وِچار	وِچار	ڈِس (ڈسڻ جو امر)
نُور	نُور / وَر	ڪاهُ (ڪاهڻ جو امر)
وِچِلک	چٹ	رَسو
پَیست	گِیست	وِيھ (٢٠)
ما	اَمّا	اسان
مے	مے / اَمّے	اسانجو
مرچی / مروچی	مرشی / مروشی	اڄ
اِمشپی	اِنشپی	اڄ رات
اِمسال	اِمبراں / اِمبری	هن سال
ماهیگ	ماهی	مڇي
هیذ	خَیذ	پگهرُ
پوساد	پوفُوساد / پوستاد	ٽَت (مال جو نڪ هٽڻ)
میِد	مؤد	وار
گیت	گُوٹ / گُو	ڪاڪوس
لوگ	گِس	گهر

وَشِنگ	وَشُو	سَسُ
چِو	پِتو	وِيکو ہيءُ
جنوزام	جنوزان	بيوه/رن زال
سياد	سيال	مائٽ /وارِث
زامات	زاماس	ناٹي/جاٹو
سير	سُور / آروس	شادي
ٺري	ٺرؤ	ماسي/مامي/چاچي
وَسرک	خاسپر	سالو
ملنک	مسک	مک
زيم	زُوم	وِچُون/پِٽُون
رَميز	ريزم	اُڏوهي
ليلُک	لُولک/ڄُوڄُو	جيوڙا /جِيت /ڪيئان
		/ جرثومه
تَگن	نَغن/نان	ماني
ديز	ديگ	ماني/ڪُنو/رڌ پچاءَ جي
		ڪم ايندڙ ٺڪرجو ديڳڙو
		/ ڏڌُ ولوڙڻ لاءِ چاڏو

لوھگ	لوھی/ منجل	دیگڑو / دیگ
کیٹگ	گوٹگ	ھنداٹو/چانھن
پپا	پُنّی / دارتیجگ	پيتو/کاٹ گدرو
ہم	ھوں/ دی	ٻہ /ٻئُ
بُتگ	بُتگ	کُلیو
بُجّیر	بُژور/ بُژو	وٹُ /کَٹُ
تَتگ	تَت/ وَست	ڀڄي ويو
گُہام	گُجام/ گُتام	کھڑو
پنجاہ آرگ	جاہ آرگ / دِرُس کنگ	سجاٹڻ
شیزّ	شُونز	سائو
بِگر	بگِر	وٹ/جھل
		(وٹڻ يا جھَلڻ جراَمُ)
گِپتگ	گِتگ	جھليو/پکڙيو/ ورتو
		وُٺو(خريد کيو)
گِرایت	گِیت/ گِپت	وٺي تو/جھلي تو
پشیمان	پشومان / شومان	پشيمان
لیوار	لیہار	لِٺار/گيدوڙو

گٹ	گرو	پِس /ڪڙُ
مَیدان	مَیدان	ڊوڙ/ڊوڙڻ
بوٹ	بوڑ	تولهر/جُون ء/بوڊ
دَتان	دَنّان	ڏند
شاشک	پَشّگ	مچر
میانجین/میانجی	نیانجین/نیانجی	درميان
بُرز	بُڑز	بُلند/مَٿا هُون
پِیر	پھیر	پوڙهو/پِير سن/ڪُراڙو
هَپیچک	هَپوتک	گاه جو هڪ قسم
زیناکی	زیوناخی	خوبصورتي
گروگ	گریهگ / گریخ	روئڻ
گِندگ	گِندَغ	ڏسڻ
چارگ	چھارَغ	ڏسڻ/نهارڻ
گردگ	گرودگ/خرّگ	گهمڻ
پُلوک	پھلوخ	ڦُرندڙ/قورو
روگن	روغن	گيهه
گنوک	گنوخ	چربو

شپتال / اَبدال	شپتال	آڌ چريو/نادان/اٻوجهه
وَرد	وَھڑد / وَردن	ڪاڏو / خوراڪ
ورد	وڑد	سُورُ
بانڈءَ	بانگھءَ	سياڻي
پَسات	پَشات / پھسات	جهيڙو/فسادُ
جتائی	جدائی / جُدائی	جُدائي
رہ دربر	رَہ شون	اَڳواڻُ
گوشت	گوژد	گوشتُ
کاروار	کھاڑدار	عملدار/ڪمدار
بوجگ	بوژغ	ڪولڻُ
کباب	کواؤ	ڪبابُ
اِردک / اِیرت ڈرک	ھدّرک / ھیڑ درک	نورِيڙو/ مَشُونگِڙو
پدانک	پدیانک	ڏاڪڻ/پوڙي
گروک	گروشک	ڪِنوَڻ
گرماگ	گرماوگ	اُونهارو
پالنگ	پالونک	پاسريون
پینز	پُونز	ڪُڙي

گِہاسنگ	گاسنگ	اوباسي
تربیت / تربیدگ	تربوگ/ دود	رسم ورواج
درمان جاه	دارو جاه / دوا گس	دواخانو
دوزه	دوژه	دوزخُ
جُدم	جاندم	دوزخُ
روچ	روش	ڏينهُن
لوٹ	گرُز	ضرورت
واهگ	وارهشت	خواهش/اُميد/آسَ
کینگ	کینغ	وير/دُشمني/ڪينو
دُشمن	دُژمن/ بدواه	دشمن
دُشنام	دُژمان/ زا	گارِ/گاريُون
حساب	حِساؤ	ليکو
شرمندگ	لیزم/ حجالت	شَرمندو/لجي
پُولگ	پھولغ/ پٹگ/ پٹ پول	تحقيق ڪرڻ / ڪوجنا ڪرڻ
هیران	رزان/ شُر	ٿانوَ
پدءَ	پھلذءَ	پوءِ / پِٺهَر

ڈوار	ڈمپار/ دوبر	پيھَر
گڑا	گڈا	پوء
پانپار/ بُن پان	پاسپان/ پانگ	چوکيدار/پاسبان
پاگ	پچاغ	پڳ/پٽڪو
مُزد	مُز/ مزدوری	مزدوري/اُجر
بی بی	بانک / گودی	بيبي
گہتر	شرتر	بھتر
گندتر	گنتر/ بدتر	خراب/خراب تر
ڈراج	ڈراڈ	ڊگھو
ښنزگ	ښنزینگ	وسڻُ
گپار	پرزونگ	دسترخوان
گپتان	گمتان	ڪِيسو (زائفن جي)
پندول	پھڈو	ڪِيسو (زائفن جي)
کیسگ	کیسغ/ کیتو	ڪِيسو
چوغیں / چھوغیں/ وچتوریں / بےپچیمیں/ تھاں ڈولیں		کھڙو
بخیل	بخیل	بخيل/ڪنجوس
گٹھنگ	گوشبو	ڪُنڀي

شپانک	شوانگ	ہکرار/مال چارینڈوٚ
ھُدیگ	ھُدیگ/ گونگ	ہکیو/بکایل
چوٹنگ	پُوسَنگ	چُوسڻ
گندَگ	ھندَگ	کِلڻُ
نچگندَگ/ دشکندَگ/ نمِشکندَگ/ نمِشکھندغ		مُرکڻ/مُشکڻ
اَلدار	اَلِگدار	ھَئِیڊ
گُمَر	گُمَر	ککرُ
ھَنگ	ھَگ	امپیو/کَنگِیر
ڈِیگ	ڈِپ	ڈَک/ڈِکڻُ
گیمچ	گِش بچ	ڈاٹا
بِیال	بِیاد	مٹ مائٹ
پُرچینک	پِرچینک	ڦُودنو
پاڑیگ	پالُونک	ہاسري
پُژو	پیژ	کُڑي
تاگن	تاھُن	تَنھُن
گرانزِیگ	گرانزی	نَٹ
پدگوانک	پھدگوانک	ہڑاڈو

اِصطلاح		گالبند
شرمندو ٿيڻ	منهن پيلو ٿيڻ	آپ ءِ کپگ
ڪنڊ ڀڃندڙ خرچ ڪرڻ / فضول خرچ ڪرڻ.	ڳاڻي ڀڳا خرچ ڪرڻ	آچ ءَ جنگ
آزار مچڻ /ظلم ٿيڻ	ٻارڻ ٻرڻ	آچ کپگ
جهيڙو جاڳائڻ/چڙ ڏيارڻ	باهه ٻرڪائڻ	آس روک کنگ
وڏيون دانهون ڪرڻ	اُڀ ڏارڻ	آسمان ءَ سرءَ زورگ
فساد مچائڻ	ککر ۾ ڇنبون اُڇلڻ	اِشکراں گوا تو کنگ
رَنج ٿيڻ	ڪچ مٽڻ	بدآرگ
ڪاوڙ ڪرڻ	چوهه چنيڻ	بدبرگ
اجائي اميد رکڻ	ٻيرن ڪان پير گهرڻ	بگ ءِ کرءَ توج لونگ
بي حيا ٿيڻ	اکِ جو ٻڪو ٿيڻ	بے آپ بونگ
تمام غريب ٿيڻ	ترڻ پر ٿيڻ	پٹ ءِ سرا بونگ
آسرا گولهڻ	تکيا پيڻ	پد جنگ
نقصان پهچائڻ لاءِ / پٺيان پوڻ	ڪيڏ پوڻ	پشت ءَ کپگ

تیلانک دیگ	ٹڑا مٹي تي ڏيڻ	دربدر ڪرڻ، لوڏي ڪيڻ
تچک ءُ نوشگ	ڪُلي منهن ڳالهائڻ	سنئين سڌي ڳالهه ڪرڻ
زنڈیں جبر گنگ	اُپُ ٿاڙڻ	بناکَ هٹڻُ
تپاں وادگنگ	ڦٽن تي لوڻ وِجهڻُ	ڪنهن جي دل جو ڏک وڌائڻ
ٹیلگ پیشدارگ	اک ڏيکارڻ	دڙڪو ڏيڻ
جمہ جنگ	ہوتو بارڻ	هِمَتَ ڪرڻ
چم سُهرديگ	اک ڏيکارڻ	دڙڪو ڏيڻ •
چکموڑدیگ	تنجي چڙڻ	مار ڏيئي پجي چڙڻ
پچاں ھاربُونگ	اَکِ جو پاڻي نہ سُڪڻ	هميشہ روئندو رهڻ
پچاں وُڑگ	اک چورائڻ	اکل سان لکي وڃڻ
پچاں پچ کنگ	اَکِ کولڻ	خبردار ٿيڻ / ٻئي کي خبردار ڪرڻ
پچاں اندرگنگ	اکين ۾ سرمو پائڻ	ڪا شيءِ اهڙي طرح غائب ڪرڻ جو خبر نہ پوي

چُماں دارَگ	اَکين تي رکڻ	تمام گهڻي عزّت ڏيڻ
چُماں ءِ کنگ	اَکِ ۾ رکڻ	پنهنجي سنڀال ۾ رکڻ
چُماں لیگارکنگ	اَکِ ميري ڪرڻ	بد نيتي سان نهارڻ
چُماں پچ کنگ	اَکيون پَٽجَڻُ	هوشيار ٿيڻ/جاڳڻ
چم جُمل بُونگ	اَکيون ہوڻ	بيغيرت ٿيڻ
چُمانی دیم ءِ چَکڑگ	اَکين اَڳيان ڦرڻ	يادگيري پوڻ/غائب شيءِ جو خيال اَچڻ
چُماں ھون آیگ	اَکيون رت چڙهڻ	اکيون جوش ۾ ڳاڙهيون ٿيڻ/سخت ڪاوڙجڻ
چم ءِ ڈِک لَگَّگ	اَکِ لڳڻ	ڪچي ننڊ اچڻ/ ننڊ جي شروعات ٿيڻ
چم ءِ پھڑگ	اک جو ڦرڪڻ	اک جي پلڪن جو حرڪت ۾ اچڻ. سوَڻ يا بد سوَڻ سَمجهڻ
خداءِ مُرغاں رِسنگ جنگ	اُبِ ۾ تراروں هڻڻ	اجايو ٻتاڪ هڻڻ
ڈِلیش کنگ	تَندي ۾ آڻڻ/رَت ڪرڻ	تڪليف ۾ وجهڻ
دیم چِرِنگ	مُنهُن ڦيرڻُ	بي رُخي اختيار ڪرڻ،

		ناراضپو ڏيکارڻ.
دپ ديگ	مُنهن ڏيڻُ	سامهون ٿيڻ، زور آزمائڻ.
دپ يے رگدگ دسے دَيگ	ڪنڌ ٻڌڻ	ويچار ڪان سواءِ پروسو ڪرڻ.
دَست بندگ	هٿ ٻَڌڻ	عرض ڪرڻ
دَست مُرزگ	ٿَپ ٺاري ڇڏڻ	خوش ڪرڻ
دِل ڙرک ٻوٽگ	ڏِڏَر ڏَرا ٿيڻ	ڏڄي وڃڻ
ذريسو ٻوٽگ	مَلهالو مَچَڻُ	جهيڙو ٿيڻ/فساد ٿيڻ
ڈالچارگنگ	اَکِ ڦيرڻ	سرسري نظر ڪرڻ / مُنهُن موڙڻ.
راهبداں پادمال کنگ	ليڪا ٽَپڻ	ادنگي چال هلڻ/قائدن ۽ قانونن جو خيال نه ڪرڻ/ اخلاق ۽ ارڪان جو خيال نه ڪرڻ.
سِل جَنگ	ڪَل لاهڻ	سزا ڏيڻ
سِنگ سيامٹنگ	ڪاٺ ٿي پيهڻُ	حيرت ۾ غرق ٿي وڃڻ
سِمار نہ گنگ	اک نه ٻڌڻ	ڏيان ۾ نه آڻڻ

کرتکیناں گرفتار بوئگ	نيت آڏو اچڻ	پنهنجي ڪئي لوڙڻ /خراب ڪم جو انجام خراب پسڻ
کوپگ بُوئگ	ٻانهن ٻيلي ٿيڻ	مدد ڪرڻ
گٹو کور بوئگ	ڏال نہ ٻرڻ	پهچي نہ سگهڻ
گچکول ءِ زورگ	سونو ڪٽورو هٿ ۾ هئڻ	پنڻ ڪان شرم نہ ڪرڻ
رگیسارت زیرگ	ٽڏو ساه ڪڍڻ	ڏک ظاهر ڪرڻ
گودڑاں رِنگ جگ	ڪکڙ ۾ ڪڙو هئڻ	چرني يا لُچ ڪي چيڙڻ
گرک ءِ دپ ءَ چرِچ رگرگ	ڏاند ڏئڻ	بخيل مان ڪم ڪڍي اچڻ.
لوگ ءَ سرءَ زورگ	اُپ ڏارڻ	وڏيون ڏانهون ڪرڻ
مان نیارگ	آڪ نہ ٻڌڻ	ڪا شي ء نہ سمجهڻ/ پرواه نہ ڪرڻ
مزءِ زرنگ	اجر ملڻ	عيوضو ملڻ
مرگ زندگنگ	ٽندو ڇنڻ	لاڳاپو ٽوڙڻ، تعلق ڇنڻ
تدزگنگ	ٻلِ چاڙهڻ	قرباني ڪرڻ/صدقو ڪرڻ
دل شوج گنگ	ٽڏو ڪٽائڻ	ناسُ ڪرڻ

واري ڳهڻ	سُورَ پِٽَڻُ	مُشڪلاتون سهڻ، محنت ڪرڻ
واري ٻُوڳڻ	تَنوَڻِ ۾ تنگي هوڻ	گُذران تنگ ٿيڻ، ڏُکيو گُذران ٿيڻ

مددي كتاب ۽ رسالا (Bibliography)

١. عطا شاد — بلوچي نامه — مرڪزي اردو بورڊ لاهور، چاپو پهريون جون ١٩٦٨ع

٢. حاجي عبدالقيوم — بلوچي بوميا — بلوچي اڪيڊمي ڪوئٽا، چاپو پهريون ١٩٩٧ع

٣. سيد ظهور شاه هاشمي — بلوچي اردو بول چال

٤. خير محمد ندوي — بلوچي معلم — سوغات پبليڪيشن ڪراچي، چاپو پهريون ١٩٨١ع

٥. سيد ظهور شاه هاشمي — بلوچي بنگيجي — سيد نظام شاه هاشمي، ڪراچي

٦. لالا غلام محمد شاهواڻي — بلوچي براهوي بولي جا — براهوئي اڪيڊمي، ڪوئيٽا

٧. ميجر اي موڪلر /ترجمو محمد بيگ بيگل — بلوچي گرامر — بلوچي اڪيڊمي، ڪوئيٽا. چاپو پيو ١٩٨٨ع

٨. عبدالواحد بنديگ — بلوچي ماهتاڪ

٩. شڪيل احمد بلوچ — بلوچي لبزانڪ

١٠. راشد سيد — بلوچي «سچڪان» — گوادر پريس ڪلب روڊ
گوادر ڊسيمبر ٢٠٠٧ع

١١. علي محمد بلوچ — رهبر سنڌي — مڪتبه اسحاقيه. جهونا
مارڪيٽ، ڪراچي.

١٢. مير احمد دهاني — مير گنج — بلوچ اتحاد ادبي اڪيڊمي،
ڪراچي. ڇاپو پهريون ١٩٩٣ع

١٣. ساحر پرڙو — سينگار سنڌي گرامر — رائور بُڪ ڊيپو ريشم بازار،
حيدرآباد.

١٤. ڊاڪٽر نبي بخش خان بلوچ — جامع سنڌي لغات — سنڌي ادبي بورڊ ڇاپو
شورو، حيدرآباد، پاڪستان.
جلد پهريون ڇاپو ٻيو ١٩٩٥ع
جلد ٻيو ڇاپو پهريون ١٩٨١ع
جلد ٽيون ڇاپو پهريون ١٩٨٣ع
جلد چوٿون ڇاپو پهريون ١٩٨٥ع
جلد پنجون ڇاپو پهريون ١٩٨٨ع

١٥. مٺا خان مري / عطا شاد — بلوچي اردو لغت — مرڪزي اردو بورڊ گلبرگ،

لاهور نومبر ١٩٧٢ ع

١٦. برڪت شاد　راج پهاز　مارچ ٢٠٠٠ع

١٧. سيد ظهورشاه هاشمي　بلوچي سياهگ

راست نبيسگ　سيد هاشمي اڪيڊمي،

ڪراچي ١٩٩٠ع

١٦.حڪيم وفا　ارجين　حنيف اينڊ سنز ، چاپو پهريون

١٩٩٩ع

١٧. سيد ظهورشاه هاشمي　سيد گنج　سيد هاشمي اڪيڊمي، لياري

ڪراچي .چاپو پهريون ٢١

اپريل ٢٠٠٠ع

١٨. حمل بلوشي　گال گنج　سيد هاشمي ريفرينس لائبريري،

ڪراچي.

١٩. اي ٽي شاهاڻي　سنڌي ٽو انگلش

ڊڪشنري　وقار پبليڪيشن ، حيدرآباد سنڌ

٢٠.دين محمد چنا　بيسڪ انگلش

سنڌي ڪنورسيشن　نوربڪ سيريز چيدرآباد

٢١. امان الله ايم عباسي	سنڌي ٽو سنڌي اينڊ	نيو ميمن بڪ اسٽور
پي ايچ ڊي بمبئي	انگلش ڊڪشنري	نيم ڪي چاري سکهر
		ڇاپو پهريون ١٩٧٧ع
٢٢. آفتاب ابڙو	سنڌي جونيئر اسڪول	سنڌي ڪتاب گهر
	ڊڪشنري	ڪراچي
		ڇاپو پهريون سيپٽمبر
		١٩٩٢ع

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

Layout by : Beebarg Balo